

△ V Praze 24. ledna

Abych vám řekl, milí kolegové redakční, že je to ukrutně k smíchu, dáváte-li do svých novin poznámky: „Rukopisy se nevracejí“, nebo „Kritiky ochotnických představení nepřijímáme“ atp. — „No ano,“ pomyslí si mladý podučitel Lžička v Doulově, jenž byl právě — a jak sám uznat musí — vskutku výborně zahrál doktora Robina, „to má redakce zcela pravdu. Ale od nás! A pak — jak já to napíšu!“ Vždyť přec musí ta nebohá, myšlének prázdná redakce radostí se až zachvít, když dostane jednou něco pořádného. Pan Lžička vidí ty redaktory zrovna před sebou, jak čtou už jeho dopis s rostoucí stále zálibou, jak honem pak běží do sazárny: „Pánové, dobře pozor na tuhle sazbu, ať není tam chyb, — máme naději, že nám ten pán ještě častěji pak bude psát!“

Kdyby ale bylo přec ještě potřebí nějakého popudu, dobře, pan Lžička připiše: „Prosím, dejte to v pondělí, nejdýl v úterý,“ a skládá vítězně papír. Než však zalepil obálku, zmocní se ho nedůvěra ještě jednou. — „Přibude vám u nás abonentů,“ dodá honem ještě a teď už je najisto dobře. — Nevděku světský! v pondělí nic, v úterý nic, a v sobotu zcela vzadu, v listárně: „Pan Lž... v Doulově: Kritiky ochotnických atd.“

Zrovna skoro tak se to má s rukopisy článků, fejetonů atd. Deset jich přijde průměrně denně, pěkných to několik tisíc do roka! Redaktor čte hodinu dvě, aby se dověděl, že ze všeho toho nemůže obyčejně potřebovat ani řádky. Ale už za dva dny přijde korespondenční lístek: „Již před třemi dny zaslal jsem“ atd. A o několik dní později dopis: „Vím sice, že se rukopisy nevracejí, ale doufám, že...“ nebo: „Nehodí-li se vám, odevzdejte rukopis dle úsudku vlastního některé jiné redakci.“ Tedy běhej, redaktore, po

redakcích, založ si velkou registraturu, protokol, „numera exhib.“ atd., beztoho nemáš takto ale pranic jiného na práci!

Vy si zajisté myslíte, že doufám těmito řádkami docílit nějaké nápravy? A že užívám počátku roku, abych to spravil pro rok celý? Pánbůh zachraň! bude napořád, jak bylo od počátku, to vím. Mne k tomu přimělo jen to, že teď právě zrovna prší popisy a dopisy bálové. Kde který výbor namáhal se o zdar plesu, zplnomocňuje někoho ze svých členů, aby o tom dal zprávu veškeré vlasti české. Kde kdo je zamilován do nějaké Márinky, hledí jí zalichotit a napíše: „Královnou plesu byla...“ A každý připíše: „Prosím, dejte *hned* v úterý!“

Ach ano, já vím, že ples a tanec je věcí rozhodně důležitou! Že to není pouhá zábava, nýbrž „obřad lásky“, a o důležitosti lásky netřeba nám přec ani mluvit! Tanec je v celé přírodě, proč by nebyl u člověka! Snad se mu člověk naučil sám od jiných láskyplných tvorů. Holub tančí kolem své holubičky pyšný rond, a mladík člověk se rovněž kolem své holubičky točí. Skalní slípka docela staví celé taneční sály, z malých větviček splete podlahu, z větších stěny a strop — a člověk splete podlahu z parket, zdi a strop z cihel a udělá si Žofinský sál. Trochu malý, poněvadž je ve všem nešika, — ale vždyť člověk svou chybu s tím Žofinským sálem cítí trpce sám, nečiňme mu tedy proto bolestných výčitek. A jakož ondy časopisy přinášely popisy o „lvích námluvách“ a vyprávěly, že námluvy ty dějí se vždy v lednu, také lion člověk položil do ledna tanec a s ním hlavní námluvní dobu svou. Jen v jedné věci nepodobají se naše lvice těm tam v Africe. Africká lvice, třeba zcela mladounká, lne vždycky láskou ke lvu staršímu; česká mladá lvice nechá ale nás staré kocoury klidně stranou a lne zas jen ku mladým.

Když to přísně uvážím, nemám jim to za zlé. Ba necítím téměř ani žádné trpkosti, žení-li a vdává-li se hodně mnoho mladých lidí. Svoluju zcela velkomyslně k tomu, aby teď tančili a pak v stav svatého manželství vstupovali, mnoho-li jen chtějí! Ale jedna věc mne bolí. Z 34 dnes

do naší redakce došlých popisů bálových je 5 podepsáno jménem Novák, 4 Novotný, 7 Čermák, 8 Veselý, 6 Růžička a 4 Sýkora. A budou-li se ti všichni ženit, bude z nich pánbůhvíco Sýkor, Čermáků, Veselých atd. Copak mají ostatní vzácní rodové čeští vymřít? Pánbůh zajisté nechtěl mít samé jen Nováky a Novotné a Růžičky v Čechách! — Už to začíná být zlé. Je pravda, nejsme ještě jako Němci, o nichž jistý Francouz napsal: „Němci jsou národ, který se jmenuje Müller.“ Nemáme ještě tolik Nováků, mnoho-li oni Müllerů, — tam je jich prý přes 710 000 a každý 35. člověk se jmenuje Müller. Ale už brzy budem moci zcela *tytéž* lamentace spustit, které oni. Je to nějaká pohodlnost, jmenovat se Novák! Dejme například tomu, že je mně nějaký Jan Novák dlužen hodně mnoho peněz — on sice náhodou mně dlužen není, ale sám se divím, že není. Kde ho pak budu po Praze hledat, když v každém domě jsou Novákové třeba čtyři a dobrá polovička se jmenuje Jan! Nebo že stojí na „Jana Nováka“ v novinách nějaký posměšný inzerát. Dotčený Novák může zcela směle se tomu v kavárně nahlas smát a říci: „Hehe — tuze dobrý nápad, tadyten inzerát na „nějakého“ Jana Nováka!“ — Kdo se jmenuje Novák, je od hlavy k patě obrněn a chráněn proti všem a všem nehodám. Podle neúprosné nauky Darwinovy jsou ale ti rodové, kteří mají více vlastností je chránících, života daleko schopnější než rodové jiní; tito zaniknou zcela, onino opanují svět. V Čechách budou tedy sami Nováci a Čermáci, a my ostatní, zajisté stejně ušlechtilí rodové, zaniknem.

Do toho už se *musí* nějaká vyšší mocnost vložit. Například říšská rada. Nežádám, aby *naprosto* nesměl se ženit žádný Novák nebo jiný držitel některého z uvedených již jmen, — náhlý takový zákon by byl pro ženské obyvatelstvo naše přímo děsný. Ale upozornil bych slavnou říšskou radu ochotně alespoň na jiné dva rody, možná-li ještě nebezpečnější. Míním rody Svobodů a Čechů. Snad zaniknou i Nováci a Čermáci, ale Svobodové a Čechové, nevmísí-li se do toho nějaký výdatný, blahodárný zákon, nezaniknou nikdy. Jsou to rodové silní, nanejvýš podnikaví

a k neuvěření nebezpeční. Prohlídněte seznamy členské kteréhokoli spolku, do každého se dostal nějaký Svoboda. Vezměte kterýkoli rakouský pluk, zajistě se tam skrývá v každé kumpanii zas alespoň jeden Svoboda. Jsou profesory, kněžimi, úředníky, řediteli, důstojníky, vším možným. Snad ještě hůř je to ale s rodem Čechů. Není jediného řemesla, aby tam nebyl Čech. Dostali se už i do literatury. Panují ve světě divadelním. Mají své tiskárny, své časopisy, všechno už mají!

Nevnucuju věru skromnou svou radu tak velkým pánům, jakými jsou páni říšští radové. Bojím se ale, aby pouhým nějakým nedopatřením nebyl snad mnohý jiný dobrý a šlechtný úmysl slavné říšské rady zmařen! Doufáme například arci všichni pevně, že „české memorandum“ bude slavnou říšskou radou jak se sluší a patří důkladně pochováno. Ale co platno zašlapat třeba deset českých memorandum! Svobod bude přece plno a Čechů všude jak by nasil!

NÁRODNÍ LISTY 25. ledna 1880

△ V Praze 31. ledna

Už je zde, ten zmetek únor! Bůh ví, že беру časy oddaně tak, jak nám je právě nebe posílá ráci, ale když přijde ten zmetek únor, přec jen se krev ve mně rozvaří. Zvláště letos. Uvádí se tak oulisně, hned dvěma červeně v kalendáři vyznačenými dny za sebou, slibuje tedy sváteční veselí, nedělní pohodlí, ale — hned ten druhý červený den jsou Hromnice. Bůh ví, že se nehorším sňad proto, teď že se bude platit zas činže — chtěl bych vidět člověka, který neplatí rád činži —, ale ta faleš únorová mě mrzí. Zmetek! Drobeček mezi měsíci, ale na jeho vůli visí, je-li rok přestupný nebo není. Rozpustilec zahalený v kukli a s bláznovskou plácačkou v ruce, jehož návodem bývají svedeny i nejhodnější třicetileté děti k pošetilostem zrovna až masopostním. Kuplíř, který z dvou, obyčejně zcela nevinných lidí učiní párek manželský a pak jim náhle s posměchem na čelo namaluje popelec, takže nezbyvá jim věru nic jiného, než aby jej „jeden druhému zas slíbal s čela“. Jezovita do půlnoci divoce veselý a od první minuty s půlnoci náhle zkroušený, zničený, zázračně hodný.

Doufám ale, že nejsem nad únorem hluboce indignován jen já sám, že veškeré obecnstvo je co nejloub indignováno se mnou. Mohu se bezpečit zdravým smyslem našeho lidu. Není měsíce, na nějž by lid český měl tak svrchu jako na únor. Jeť celý růženec pořekadel o něm a proti němu. „Netrkne-li rohem (počátkem), šlehne ocasem (koncem mrazným).“ — „Únor — úmor: kdyby mohl, umořil by v kobyle hříbě.“ — „Na Hromnice půl krajíce.“ — „Svatá Agáta na sněh bohatá.“ — „Svatý Petr za stolem nechává na holém.“ — „Svatý Matěj mosty boří.“ Ba na jediný ten den 24. února, co den svatého Matěje, má Čech asi tucet pořekadel. Nějak tomu svatému Matěji náš lid nevěří a já

se mu nedivím. Byl ten svatý jak známo losem zvolen na apoštolské místo uprázdněné po Jidáši Iškariotském — kdoví, kdoví!

Zvláště letos mluví se o únoru mnoho — zlé znamení. Má prý pět neděl a to se mu přihodí jednou za sto let. Jeho poslední neděle je docela třetí už postní a to je rovněž řídké. Vůbec se na něm nalezají letos nejdivnější známky a lidé z nich předpovídají mnoho zlého. Co se mne týče, já na takové předpovídání mnoho nedám. Ne snad že bych v prorocký dar vůbec nevěřil, ale že nemám každého hned za proroka, alespoň dotud ne, dokud není vyprubován. Starý ovčák Tomáš, ano, to je prorok, tomu věřím! Tomáš není žádný prorocký fanfár, nepřekvapí se, dá si rozvážně na čas a stalo se už, že proroctví jeho pro běžící rok vyšlo až někdy koncem listopadu, takže skutečně každé slovo jeho bylo přístupno kontrole co nejpřísnější. Letos přišel s předpovídáním svým výminečně ale už v lednu, čímž ovšem věrohodnost jeho pranic netratí. My mu věříme, praví-li: „Letos — a to jen následkem let minulých — zemře velmi mnoho starých lidí.“ Nebo zvěstuje-li: „Není pražádné pochyby, že vláda ženských nad mužskými dosáhne nynějším časem posily nové a netušené.“ Už věru dosahuje! Právě přikročují v Berlíně k zařízení celé — ženské university! A to se rozumí, že za nevidět přijde pak taková ženská universita také k nám — německá, ovšem, o české nemůže být přec ani řeči. Dámy vystudují, vstoupí do praktického života a založí především celou řadu nových spolků, to se rozumí. „Zprávy spolkové“ v našich časopisech vzrostou denně na celý sloupec. Bude Jednota českých matematicek, Spolek českých medicek, Klub historiček, Klub filologiček, Ženský spolek literárně řečnický, Spolek českých akademiček židovek atd. A to se rovněž rozumí, že například na nemalou radost obecnstva každý ten spolek bude mít také svůj bál. Žofín nestačí pak ani při nejděším masopustě, a bude-li masopúst jen o něco kratší, budou dva bály denně: do půlnoci budou tančit medikové a od půlnoci inženýrky, do půlnoci matematikové, pak se obecnstvo vyhodí a přijdou řečnice — atd.!

O politice neříká strejček Tomáš nic přímého. Jen zcela neurčitý, ale dosti závažný pokyn nalezáme ve slovech: „Není věru jisto, že letošek odejde bez vojny.“ Ach věru že není jisto! Letošní rok je sice na „jubilea“ pětadvaceti-letá, stoletá atd. dosti chud, ale má přece dvě významná, a to hned teď v únoru. Dne 2. února 880 byli Němci od Normanů bití — jubileum tisícileté. A dne 17. února 1855 byli Rusové u Eupatorie bití — jubileum pětadvacetileté. Jubilea mají ale zcela záhadnou, kouzelnou svou moc — kdoví, co udělají Němci a Rusové letos.

O české politice strejček Tomáš se ani nezmiňuje. Leda bychom k ní vztahovali slova: „A také letos budou záby v louži kuňkat.“ My můžem být zcela klidni, naše česká politika nás neunaví, my můžem směle doufat, že zůstane vše jak náleží při starém. Někteří blouznílkové ovšem doufali, že za pakatýlek nějaké miliardy peněz a nějakého miliónu mladých lidí pohnou pověstnou bohyni spravedlnosti přece k tomu, aby jednala konečně dle názoru svého. Ale zdá se, že bohyně místo zavázaných očí má zavázány ruce a mermomocí nemůže tu českou liberku dostat do svých vázek. Aspoň tedy na to české chudičké memorandum kladli mnozí nějakou naděj svou. Dívali se na ně jako na obláček nebeský, sice malý, ale slibující, že přece někde v kraji sprchne. Avšak „tam nahoře“ zdá se že panuje nějaký divný vítr. Znáte tu anekdotu o malé holčičce a obláčích? Holčička se dívá na ubíhající do dálky oblaka a praví: „Maminko, podívej, nebe nám utíká pryč!“ Bože můj, jaké ty děti mívají divné a trefné nápady, zrovna k líbání!

Německá spravedlnost! Tuhle vydal jakýs Weckenstedt velký spis o lužických pověstech. Mluví v předmluvě své „o téměř vyhynulých“ Srbech lužických s nadšením, klaní se jich duchaplnosti, jich hlubokým názorům. A jistý německý kritik napsal za to zas o něm: „Nový důkaz známé německé spravedlnosti.“ Ach ano! Napřed někoho zabijou, pak mu jdou na funus a pak se postaví před zrcadlo a klaní se sami sobě, že mu na funuse ještě nevynadali.

Včera dával se na pražském divadle nějaký kus, nazvaný Žižkova smrt. Líčí se v něm jacíci „Čechové“, — to musil

být divný národ! Srdnatý, velkoduchý, vlastenecký. Pro myšlénku svou dovedl obětovat tisíce životů a podniknout boj se světem celým. Jen jednu chybu měl krásný národ ten. Věřil odnárodnělé šlechtě, a ta ho zašlápla vždycky zas znovu.

Či bylo provedení toho kusu jakous „časovou satirou“? Satirou, že ani známá naše cenzura tentokráte proti jeho provedení ničeho neměla? Satirou ten aplaus obecnstva, kde se mluvilo o „české statečnosti“? Že prý, praví se tam, „Češi zas jen Čechy mohou přemoženi býti“. Hm — dnes už také nějaký Němec z Chomútova na to stačí!

NÁRODNÍ LISTY 1. února 1880

△ V Praze 7. února

Lidstvo se teď dělí ve dvě poloviny: jedna, ta mladší, si tančí, druhá, ta starší, sedí „ve vedlejším pokoji“ a hraje si. S prapodivnými věcmi si ti starší hrajou. Teď například vyšlo čtvero spisů najednou, které vesměs jednají o lidském stáří, o tom, kterého stavu lidé žijí dýl a kterého nejdýl. A vesměs došly výsledku jednolitého: stav svobodný že je lidskému životu nejprůměrnější. Mezi lidmi, kteří dožili se stáří celého sta let, je starých mládenců a starých panen daleká většina, vdov a vdovců také hezky mnoho, ženatých a vdaných zrovna až odstrašujíc málo. To jsme ale věděli i bez učenců, protože jsme vždycky věděli, že milost boží spočívá na těch, kteří jí právě nejvíce potřebují.

Starému mláďenci, staré panně daruje bůh kousek toho věku, protože jich obou po časně jich smrti neočekává zkrátka nic dobrého. Samé jen dření. A v každém kraji jiné. Pražan ví, že stará panna musí po své smrti denně „zámecké schody drhnout“, starý mláďenec pak „na Petříně mlhy sušit“. Ve východních Čechách musí staré panny drhnout pardubickou věž „odhora dolů“ a staří mláďenci každého večera hvězdy vyvádět z nebeských maštálí ven a každého rána je zas zpátky sehnat. V zimě ale mají po celých Čechách úkoly jiné: mláďenci válí bílé oblaky, panny ty oblaky rozškubávají na sníh a mláďenci tento zas ve velkých řešatech přepodsívají. Na podzim dělají mláďenci z mlhy po lukách kůpky, panny zas měří mechové stráně na pídě; mláďenci jezdí na polenech, panny svazují písek do otýpek nebo rovnají lněné semínko do sáhů atd. atd. V každém kraji je těm ubohým uloženo něco jiného. Z čehož ovšem velké bědování: mláďenci vyjou po hřebenech skalních jako vlci a panny dole po lukách kuňkají jako žáby. A to všechno až do soudného dne, ó hrůza! — ale známá hrůza, známá také bez roztahující se vědy!

Jiní lidé zas si teď hrajou se spiritismem, magnetismem atd. Prapodivné vědy! Všichni duchové, jež posud spiritistickým profesorům povedlo se citovat, objevili se co dokonalí sprostáci, mluvili nesmysly a vzpomínky na vezdejší kořalku byly tak asi nejoblíbenějším obsahem jejich nadpozemských rozprav. Budeme-li jednou všichni takoví, je spiritismus vědou rozhodně slibnou. Co pak se týče magnetismu, provádí jím právě nyní dánský doktor Hansen ve Vídni zajímavé experimenty své. Je tomu právě sto let, co tamtéž prováděl magnetizér Mesmer produkce podobné a byl od vědeckého vídeňského obecnstva za ně vyhozen. Krátkých sto let — člověk až trne, jaké pokroky učinila magnetická věda a k jakým praktickým výsledkům došla za tu nepatrnou píď času! Dnes dá Hansen jednomu magnetizovanému brambor a týž myslí, že jí hrušku, jiného posadí na sedadlo a ten zas myslí, že sedí na oři, — přímo velebné! Také špendlíky píchá lidem do svalů, vlastně mezi svaly, zrovna tak, jak jsme si hrávali už co děti ve školách, obdivujíce se, že nevypryskne ani kapka krve. Budou-li zkušenosti páně Hansenovy převedeny na praktický život, jsou následky věru rozměrné. Otec rodiny zmagnetizuje v neděli před obědem své děti, dá jim pak talíř surových bramborů a bude jim vyprávět celou hostinu i s dezertem. Ministr války dá do rozpočtu pro kavalerii pár set zlatých na dřevěné židle. Předseda ministerstva udělá magnetickými svými prsty na neposlušnou sněmovnu jenom takhle, a sněmovna půjde za ním. Odmítnutý milenec přinutí pyšné děvče, aby ho milovalo přímo šíleně. Lutristka si zmagnetizuje numera táhnoucího „sirotka“ a má každých čtrnáct dní své terno jisté. Ba i páni zlodějové si svoji práci zjednoduší: přejedou prsty svými na Příkopch komukoliv přes obličej, klidně si ho pak oberou a do-
týčný zůstane strnulý stát, až ho nejbližší strážník zase odmagnetizuje.

A naši „starší“ v Praze hrajou si teď také s něčím — s vodou. Dřív nás „vodní“ otázka pražská zajímala všechny zcela doopravdy. Dokud jsme si totiž mysleli, že dostanem krásný, obrovský vodovod, vystavený odněkud až od Jizery,

vysoko přes Labe, a sloužící českému kraji za ozdobu jako staré vodovody kampaně římské. Ale teď prý se jedná o zlepšení pražských studní, jen zcela prostě o dobrou vodu — to nás má zajímat? Načpak potřebujem propána-boha v Praze dobrou vodu? Snad ne k pití? A na to, aby v naší obci „jedna ruka druhou myla“, měli jsme dobré vody přece vždycky dost!

Jenom v politice české nemají „hry“ místa pražádného. V politickém ovzduší našem panuje železná opravdovost, upřímné přemýšlení, neunavná práce. Jen cestou tou mohli jsme se ovšem domoci krásného výsledku, který nás teď všechny tak blaží. Jsme rozechvěni, s radostnou slzou v oku voláme: „Konečně!“ Byly to zlé doby, tuze zlé! Tak mnohý vřelý národovec as bral za tichých nocí horkou svou hlavu do obou dlaní, přemýšlel do únavy, modlil se: „Sešli mi myšlenku skutečně pro národ spásonosnou, myšlenku jedinou, ale tu pravou!“ A tu si vyšel pan hrabě Clam-Martinič do Vídně a mužně a odhodlaně před tvář světa pronesl první a hlavní požadavek národa: „Dejte páterům redemptoristům na Svaté Hoře přídavek!“ — Strnul jsem, když telegraf přinesl zprávu o tom hraběcím rozluštění národní otázky naší, tak jednoduchém a tak překvapujícím! Mohu říci, že jsem byl poněkud pokořen. Také já jsem byl na Svaté Hoře, viděl vlastníma očima svýma velebné postavy páterů redemptoristů a namáhal se spočítat laloušky pod jejich bradou — ale že by spasná myšlenka pro národ náš klíčila zde, tak zázračně blízko, — to, přiznávám se, prostému občanskému rozumu mému nena-padlo ani ve snách.

Národ ale patrně není tak vděčný a uznalý jako já. Ani jediná adresa děků pro pana hraběte! Ba zdá se skoro, že národ si myslí: tihleti pánové, to už vidím, mně nepomohou — budu přec jen nějak musit si pomoci sám. A jako v těch krásných letech šedesátých, kdy nadšení šlehalo až k nebesům, kdy v každém oku byl živý oheň a v každé ruce vřelý záchvěv, chápe se národ sám zas svého díla.

Byli jsme již věru přestali věřit v nadšení, ba skoro v každé živější české vědomí. Tento týden ale ukázal, že

mdloba byla jen dočasná, nechuť jen okamžitá — a že bylo třeba jen popudu, aby se národ vzpamatoval. Buď veleben takový týden!

Toho „starého vlastence“ ale, který hnul zas národem, — ne do zlatek, toho zafasujeme *do zlata!*

△ V Praze 14. února

Zima, ta věrná, ba nejvěrnější družka naše, hrozí, že nás již opustí. Jsme smutni — jakpak dovedem žít bez ní! My nestojíme o divoké vedro letní a teplé paprsky sluneční, vždyť za mizernou padesátku měsíčně dovedem si svou jizbu vytopit dle teploměru, jak nám libo. My nedbáme skřivánčích hrdel, vždyť vlastní hrdlo naše je dlouhou zimou už jako nejhudebnější struhadlo a od bručivě basových do nejvyšš pištících máme v něm teď sami více tónů než celé skřivánčí pokolení dohromady. My nestojíme o hravé vlnky bublavého potoku, nám, obdařeným chrapotem, rýmou a jedenadvaceti druhy příjemných katarů, je žloutek s cukrem, punč, čaj, grog arakový nebo koňakový milejší natisíckrát. A ona zvlášť ta letošní zima byla ach tak krásná! Suchá, samý nejjemnější, člověka od hlavy až k patě elegantní vrstvou pokrývající prach. Nebo zas mlha, šedivá, žlutá, černá, zelená — překrásná!

Avšak vzdor smutku svému musíme přiznat, že zima odchází „hladce“ a „měkce“. Především například to náledí! Pražské dláždění jako zrcadlo. Člověk se ani neodvážil na ulici, nešlo-li dvanáct bíle oděných panen před ním a nesypalo popel. A každá vycházka byla skončena rychle a téměř beze vší ztráty času. Člověk vyšel před dům, podíval se na nebe, roztáh paraple, natáh se na zem — a už byl zase u kamen a u domácích kartáčů svých.

Se zimou skoro zároveň dozněly masopustní trouby. Ať dozněly, neumíme beztoho toho krásného, pánembohem nám darovaného masopustu nijak užít! Je pravda, bálů bylo dost, odborných i všeobecných, s rozumným účelem i bez rozumu, a zvláště za posledních masopustních dnů byly vozové cesty plny drncících fiakrů a chodníky plny škrobeně šustících ženských šatů, ale co je to všechno? —

šablóna, prastará věc, statisfcůkráte opakovaná, fádni. V té naší milé sousední říši „bohobojnosti a dobrých mravů“, jejíž obyvatelům říkáme, že jsou pedanti, lidé zakysalí, kteří ani neumějí žít, žije se masopůst přece jen stokrát veselejší než u nás. Tam se alespoň přemýšlí, co „letos zas provést nového“. V Darmštadtu pořádaly dámy bál, na nějž nesměl — žádný mužský. V Brunšviku pořádali zas mužští bál pro „staré panny“ — nesměla tam žádná svobodnice, která nebyla alespoň přes třicet. V Düsseldorfě řídili výtvarní umělci celou řadu „uměleckých věnečků“, plných bujné zábavy a nejrozmanitějšího překvapování. V Kolíně nad Rýnem, v Bonnu maškarní velkolepé bály, s maškarními průvody po městě.

Hlavu do dlaně — dovedem si myslit maškaru na pražské ulici? Řekněm, že by se některá odvážila. Naši páni kluci, výtečné pověsti, by ji roztrhali. Smích dorostlých by ji hnal ulicí jako podzimní bouř zvadlý lístek stromořadím. A konečně by se jí ujala starostlivá policie a vzala ji na nějakých „24 hodin“ do láskyplné náruče své. Nejsme na veselost zvyklí. Snad by nám, „chladným severanům“, pouliční bujnost také ani neslušela. Avšak „něco“ by se přec i u nás mohlo stát. Naši umělci si společenského života ani nevšímají — snad proto, že společenský náš život si také nevšímá jich. Nechává je hladovět, bídu dřít, a bída je ovšem prazvláštní popud k veselosti.

Naše divadlo aranžuje sice každoročně zvláštní divadelní bál, do něhož ale „od divadla“ — nikdo nejde. Naše Beseda umělecká je spolek veskrz naskrz opravdový a zaranžuje prý pro púst „starobylý koncert“ s překrásně prý plesnivými starobylými skladbami. Nepravím, že by Beseda měla konkurovat se šibřinkami sokolskými, nepravím také, že by měla *výročně* něco vymyslet a uspořádat — naše politické poměry ukládají nám polosmutek skoro rok co rok a dovolují jen radost „mírnou“ —, ale někdy — někdy alespoň něco! *Všude* stojí umělci v čele veselého ruchu a dávají popud, u nás sedí pospolu za stolkem a hubují „na poměry“. Mají pravdu, že hubují, když ale — — A naši akademikové? Poslední jich vpravdě masopostně bujný

nápad padá až do prvních let padesátých zpátky. Aranžovali tenkrát „na ostatky“ převeselé, každému přístupné „akademické zabíjení“. Akademickou řeč úvodní měl nebožtík Štrauch, obětní zvířátko bylo odchováno dle nejprísnějších „vědeckých“ pravidel u nebožtíka Slavíka, jenž sdělil pohnutlivý životopis, a zabíjení i nabíjení, s příslušným akademickým výkladem, konala autorita, nebožtík Lapol. Hostů bylo plno, humor vystřeloval celý ohňostroj — ale už je ten akademický humor také mezi nebožtíky!

Zbývají ty sokolské šibřinky, ovšem věčně mladé, rok co rok vítané. Letos měly zvláštní dekorativní nápad. Po všech stěnách samé postavy dětské, děti vedle dětí. Snad to nebyla politická narážka na česká „říšská nemluvnata“ naše? Nebo to byl mimovolný výplyv pocitu, že v českém životě zas trochu mladnem, že začínáme zas od počátků?

Vskutku je cosi jarního ve vzduchu našem. Nějak se svaly pruží, krev rudne, myšlenky probuzují. „Vynálezy“ kmitají se vzduchem. Sotvaže potkáš známého, chytne tě pod páždím: „Poslouchej, mne tak napadlo, kdyby se —“ a teď přijde nějaký „vynález“, jak Národnímu divadlu pomoci. Dle duchaplné definice Goethovy je „vynález koncem hledání“. Máme už ten *konec*? Dej pánbůh, že učiněn už ten vynález pravý. Výborná je, jak se ukazuje, ta zlatková sbírka. Výborné může být to reorganizování „sboru pro vystavení“. Výborný je Vrchlického Panteon. Výborná je myšlenka vydat k sv. Janu český časopis à la Paris-Murcia. To vše i jiné je výborné, je ale jen částicí *vynálezu hlavního*, toho pravého „konce našeho hledání“: *lásky k národní věci*.

Už starý poctivý Herder praví, že „lásky je původcem vynálezů všech“. — „Děva kreslila obrys svého milence a omalovala jej pak žárem Amorovy pochodně. — Z lásky se změnil sochaři Pygmalionu kámen v krásnou ženu. — Lásky vynašla tanec a obejmutí. — Zpěv, hudbu a básnictví.“ — „Lásko, ty nejbožštější rozumie lidský, kteráž vítězně překonáváš bouř neštěstí, kteráž v neštěstí pevněji srdce k srdci tiskneš, *poj teď duši k duši, ruku do ruky vlož!*“

Pakli jsme našli už ji, tu pravou lásku k české věci, učinili jsme vynález *jenerální*, vše překonávající! Pak je vyhráno nejen s Národním divadlem, nýbrž ve všem.

NÁRODNÍ LISTY 15. února 1880

△ V Praze 21. února

Napsal jsem před osmi dny na konci svého fejetonu: „nýbrž ve všem“, udělal puntík a honem jsem utek. Cítil jsem: jen o dvě slova ještě víc, a začnu politizovat! Já vím, že zbabělec je člověk nad žebráka chudý, politování hodný, neskonale směšný, já si pořád říkám: „Koukej, neboj se té české politiky, vždyť nepoškodila ještě nikoho — naopak!“, ale jak ji vidím jen zdaleka kolem rohu, už jsem pryč. Pánbůhví, já za to nemohu! Musí to být nějak v tělesném ústrojí. Srdnatost prý „rodí se z ctnosti“ — patrně se tedy moje ústrojí pro ctnost nějak nehodí!

Nerad chodím teď po Praze. Ano, když se české věci jen trochu dobře daří, tu se to chodí Prahou vesele, hybce, dláždění je tak nějak pružné, a člověk, potká-li některého z těch pověstných pražských Němců, vbodne se mu zrakem svým do tváře už zdaleka. Ale teď — co platno, že se dívám pryč, na druhou stranu, když vím, že teď jeho zrak bodá do tváře mé a kolem jeho úst že si zahrává ten nejškodolibější „memorandský“ úšklebek! Ba mně je i, jako bych ho slyšel šeptat to nejnovější vídenské: „O, du Medium, du!“ — Hanebník, uhodnout tak moje nejtajnější myšlenky! — Ne — ať se bráním jak chci, mé chorobné fantazii podobá se pořád, že jsme jen takové strnulé médium, které Hansen položil mezi dvě židle a teď po něm šlape. Co je mně platno, že svět o Hansenovi soudí všelijak, že ho nazývá tak a tak, — faktum je, že Hansen po médium šlape!

Jsme strnulí, ležíme mezi dvěma židlemi nataženi, a na jedné z nich je napsáno „klerikálci“ a na druhé „feudálci“. Není to poprvé — dvě třetiny naší historie jsou samé jen „mezi židlemi“. Otázka „Copak my Čechové jsme jediný národ, který ze své historie se nenaučí pranicemu?“ patří ale mezi to sto otázek, které my kladem, píšem a se zkrou-

cenýma očima slavně svoláváme pořad — jako by nám odněkud z hvězd měl někdo na ně odpovědět! Odstrčme židle a je odpověď hned. Snad bouchnem trochu citelně do podlahy, ale aspoň se vzpamatujem. Snad by to ostatně šlo i bez bouchnutí. Tadyhle byla v novinách hezounká povídačka z Francie. Jistý mladík, ušlechtilého původu, měl nevěstu rodu prapraaristokratického. Ale ušlechtilého mladíka prapraaristokratická nevěsta přece konečně omrzela. „Víte, co učinil?“ tázal by se kterýkoli v slohu vynikající český novelista, a já, drže se vzorů dobrých křečovité, tážu se s ním. Inu, šel k rodině na návštěvu, sedl si k pianu a zahrál před budoucím tchánem a tchyní co nejohnivěji — Marseillaisu. Hned bylo po všem. — Což nejsme my muzikanti? Jen si zahrajme nějakou *ryze českou*, hned bude po všem!

Teď tedy se vrátí naši zas z Vídně, z prvního válečného tažení. S prázdnýma rukama, prázdnými kapsami a s prázdným rancem, do kterého jsme jim byli nandali tolik a tak mastných českých buchet. Přece jsem pro to, abychom jim vystavěli vítací brány s přiměřenými nápisy a složili na ně několik písniček. Jsem příliš rozšafný, než abych jim z neúspěchu vykládal nějakou vinu. Dejme například tomu, že by si někdo dal pokažené hodinky ke mně do správký. Vzal bych je, porýpal bych se v nich, „aby se neřeklo“ (heslo české politiky), a pokazil bych je, to se rozumí, ještě víc, — mohl bych ale za to *já*, nebo *on*, když ví, že to neumím? A což teprv kdyby vzdor tomu mně je dal podruhé, potřetí? Proto také — jen vždy spravedlivě! — nevykládám ani Excelenc-Jirečkovi za zlé, že nemáme pořad ještě tu českou universitu. Excelenc-Jireček je muž důsledný, on i když sám co ministr měl věc tu v ruce, nedal nám universitu, jen „aby se neřeklo“, a on také dnes musí hledět především, „aby se neřeklo“. Ne, v mých očích je on čistý a nevinný jako sněhobílý, kudrnatý beránek.

Inu, politika je věc těžká. Abych to řekl slovem jediným, obsažným a význačným: politika je věc „safraportská“. Jí a hodinkám a logaritmům nebudu už rozumět až do smrti své. Proto přece ale a vzdor neúspěchům posavadním ne-

souhlasím ani s těmi, kteří navrhuji: „Dejme ji některému židovi do pachtu — ten z ní vytluče přece něco!“, — ani s těmi, kteří radí: „Podmažme něčím své protivníky!“ My právě vypotřebovali mazu už na deset let napřed a nemáme myslím žádné zásoby další. Mimoto se takový manévř vždycky nepovede. Tadyhle chtěl jistý průmyslník pražský získat si jakous obec venkovskou. „Dvanáct otců — dvanáct stříbrných piksel,“ myslil si, a koupil dvanáct stejných. — „Dobře,“ myslil si zas otec každý, maje se samotného za obdarovaného, a byl průmyslníku v srdci nakloněn. Ale když se sešli a každý vyndal pikslu svou... Aby se takhle pak naši protivníci podobně sešli někde ve vídeňské restauraci, při placení každý vytáh z portmonky darovaný mu námi milión a teď viděli, že je jeden milión vlastně jako druhý a že...

Já si myslím: básníků, dramatiků máme dosud velmi málo, ale my Čechové máme talent a *budem* je mít! A zrovna tak si myslím: politiků máme dosud velmi málo, ale my máme talent a *budem* je mít. Žádný nespád učený z nebe: cvičit se a učit se, povídám! Čehopak je konečně mimo geniálnost tak náramně velkého k tomu potřebí!

Jistý věhlasivec praví: „Dobrý politik musí být jako skála a stát pevně proti proudu nejdívějšímu — a musí zas být jako třtina a sehnout se i před větříčkem nejslabším.“

Jednu z těch dvou vlastností, tu druhou, už máme.

NÁRODNÍ LISTY 22. února 1880

△ V Praze 6. března

Co mám psát o Sladkovském!? Mohu napsat, jak se mně ruka chvěje? Jak oko tlačí a pálí? Jak chvílemi náhle se hrdlo stáhne, když ustrašené, poplašené srdce do výše skočí, jako by se utrhnutí chtělo? Mohu zde napsat dvacetiletou lásku k němu?

Či snad slovem okreslit význam jeho, Sladkovského, jenž byl mým ideálem?

Je mrtev. Vřítě mu byl život dal bolesti duševních, nezměrně mnoho přetrpěl Sladkovský bolesti tělesných, konečně přišla smrt, zapsala vzdechy jeho poslední a kniha utrpení je zavřena. Nás ale jímá pocit neskonalé samoty, je nám, jako by dobrý anděl náš byl nás opustil a zmizel někde ve hvězdách. Díváme se, nasloucháme — vzduch je mohutně rozvlněn, slyšíme vanot obrovitých perutí, je nám do modlitby, štkavé, horoucí: Génie lidstva, pro svatého toho mučedníka pomoz týrané lidskosti, šlapané svobodě ku konečnému vítězství! Chraň národ náš! — —

Divný muž! Musíval as často míti nevýslovně teskný pocit osamotnělosti a opuštěnosti! Ne snad že by byl našel hlav, které mu rozuměly, srdcí, která by stejně byla vířila a horovala, ale proto, že právě nejvznešenější myšlenky jeho padaly jako do ornice ztrouchlé, že současně jeho bylo jako hluchá skála a pro nejobsažnější slova jeho nemívalo ani ozvěny. Velký, že o něm lze teď již jen mluvit slovy biblickými, byl považován od mnohých přec za ducha pouze výstředního. Jeho ideálům se smáli. Jeho poctivosti ani nerozuměli. Ba — byla ta jeho poctivost také zvláštní! Sladkovský zas politické nepoctivosti prostě ani nerozuměl! On věděl ovšem, že politická nepoctivost ve světě jest, znal ji z dějin, znal ji bohužel i z těch četných případů, kdy byl sám v důvěře své oklamán, ale jak to

přijde, že lidé *mohou* být nepoctiví, toho nechápal. Jeho ryze demokratické smýšlení bylo známo. On chránil právo individuálnosti *každé*, on vymyslel nadšenou teorii „zastoupení menšin“, a on domníval se, že tak jako on *musí* myslet každý, — vždyť jeho pojem o cti neklíčil snad jen v srdci, nýbrž byl mu požadavkem zdravého rozumu, lidského práva, svaté volnosti. Sladkovský proto s opravdovým udivením díval se na nespravedlivosti páchané na národě našem, proto zkoušel vždy znovu a znovu zas přesvědčit naše protivníky a domníval se, že jistě je přesvědčí, jakmile jen jim to konečně řekne *zcela* srozumitelně a jasně. Ale když ve známé schůzi lidu byl mluvil tom, že Němcům náleží v pražském zastupitelstvu více hlasů, a někteří naši se domýšleli, že tak činí jen, abý od Němců za to získal koncesí jiných, díval se také na ně s udivením stejným, že mu nerozumějí, že se domnívají, on že hledá něco jiného než *spravedlivost vůbec*.

My lidé užíváme mnozí slova téhož, ale podkládáme mu význam různý, užíváme stejného významu, ale dáváme mu rozměr rozdílný. Mluvíme stejně o „lúně“ potůčku jako o „lúně“ okeánu. A Sladkovského pojem o cti byl pojem okeánu, jemu slulo ctí jen to, co vždy, všude, v každém okamžiku u celého lidstva ctí sluje.

Ten pojem byl jeho podstatou nejvniternější, a právě proto nebyl Sladkovský nikdy ctižádostiv v běžném slova smyslu, neběhalat čest jeho po věcech zevnějších. A rovněž proto vše, k čemu on se hlásil, mělo, muselo mít už tím samým ráz opravdové poctivosti. Železný ten muž byl průhledný jako křišťál, neklamný jako dítě. Nebylo teprv třeba ptát se ho, jak o některé věci smýšlí. Pouhý pohled jeho, lehké stisknutí ruky bylo bezpečným stvrzením. Ale kdybychom byli bývali od Sladkovského i vzdáleni přes konce světa, věděli jsme přece vždy zcela určitě, jak o které věci Sladkovský smýšlí.

Sladkovský zemřel, aniž by v životě svém byl zažil jakéhokoli „vyznamenání“, jinými ovšem hledaného, u něho naprosto nemístného, zemřel co „pouhý“ český žurnalista a bez krejcaru peněz. Byl-li žurnalistou, musil on být

ovšem žurnalistou českým. Vzdor svým náhledům všeobecně lidským nebyl Sladkovský snad kosmopolitou ve smyslu mnohých lidí našich. Ach ne! Viděl jsem, když po husinecké slavnosti vypravoval o nadšení českého lidu, jak se zalilo to jeho pověstně „chladné oko“, a když jsme stáli roku 1861 při prvních volbách sněmovních na Staroměstském náměstí, uprostřed jásavé, nadšené vřavy lidu, jak běžely bohaté slzy po jeho bledé tváři. Víte, co to, když pláče muž? Železný muž? A co se týče peněz — Sladkovský nesnesl vůbec žádnou tyranii, tedy také ne tyranii peněz. Jemu bylo jedinou životní potřebou *pracovat pro národ* — jiných potřeb přísambůh neměl. „Jakou starost o budoucnost!“ říkal. „Můj švagr mně dá vždycky nocleh a za šesták chleba mám denně dost.“ — Tak mluvil muž, jehož schopnosti sáhaly na nejvyšší důstojenstva lidská. — — — — —

Odložil jsem péro. Zamyslíl se do minulosti a do té drahé, bledé tváře svatého muže.

Viděl jsem ho dvě hodiny po tom, když mu byli přečtli ortel smrti a on, uprostřed vojenské eskorty, procházel se vlhkým dolíkem Jeleních příkopů. Zelené stíny vysokých stromů činily beztoho bledou líc jeho téměř zsnalou, ale líc byla oblá, oko klidně zářivé, krok mladistvě pružný. Viděl jsem ho, když jsme před dvaceti lety na Střeleckém ostrově sepisovali program Času. Žalář dlouhý byl jeho tvář vyhubil, tělo vychudl a ruka jeho se třásla. Viděl jsem ho roku 1867, když měl v kočáře před sebou korunní klenoty svatováclavské. Oknem vyhlédala tvář jeho několikadenním nevyspáním až smrtná — a vzpomněl jsem si zpět na velezrádce z Jeleních příkopů. Vídal jsem ho po dvacet let v tétéž jizbě, u společného nám redakčního stolku — a pozoroval jsem, jak chřadne, jak mizí. A vidím ho uloženého v truhlu. Není svalů, není žilky na něm a kostra prosvítá kůží. Jistěže už nebylo ani jediné krůpěje krve, která by byla mohla ještě ztuhnout, — a on pracoval do okamžiku posledního! — ten člověk dal národu i poslední ještě krůpěj svou! — — — — —

Byla zlá leta u nás v Čechách, ta nedávno minulá! Přímé

slovo nemělo místa. Poctivost brána v posměch. Nejčistší povaha šlapána v bláto. Mravnost zdála se vymizelá. Přiznám se, že jsem si někdy zoufal, — jak jen možno národu obstát v tom úmrtném, děsném boji bez opory mravní?

Ale pohlédl jsem na Sladkovského. Ne — ten národ, který plodí tak vznešené, tak mravně čisté syny, ten nemůže zahnout! —

Líbám tvou ruku, svatý muži, a umývám ji slzami nadšené úcty a vděčnosti neskonalé!

NÁRODNÍ LISTY 7. března 1880

△ V Praze 14. března

Týden tam už leží. Ale není s ním jako s tím oblázkem z pořekadla: oblázek padne vodou na dno, voda zavíří, kruhy se šíří, slabnou, mizí, ještě jedno zachvění lehýnké a plocha je zas zrcadelna, klidna, něma, — ó ne! Zde padla skála do proudu našeho života a bude strmět z něho přes věky dějin českých, a kdykoliv zdivočilý proud člunem naším zatočí, až veslo se nám trhne z ruky, o tu skálu budem se moci zachytit i v okamžiku ještě posledním! —

Sladkovský umřel, a rázem porozuměl významu velkého člověka i ten, kdož takto právě velikosti pramálo rozumívá. Psalo se o něm mnoho, ale nenapsala se ani jediná hluchá fráze. Sto tisíc lidí vyšlo na jeho pohřeb, ale po tom moři lidstva bylo po celé hodiny rozestřeno ticho chrámové.

Přítel nepřítel skládal s obnaženou hlavou věnce na podstavec rakve jeho. Vídenské časopisy, mající po více než dvacet let pro vše české jen slova spílavá, psaly hymny. Němci politikové, nejrozhodnější odpůrci naši, snášeli vavříny. Bylo tak jako mezi dvěma vojenskými tábory, když děje se pohřeb hrdiny, jehož stejně si váží ti, které byl vedl, jako ti, proti kterýmž byl řídil pochod svůj. Střelba rázem zmlkla; u rakve z jedné strany my, z druhé strany nepřátelé naši s kordem skloněným. —

Ohlásili se Němci, dávní přátelé Sladkovského, přátelé do roku 1848, a uveřejňovali vzpomínky na dobu svého i jeho mládí. Zabývali se vzpomínkami svými — to bylo patrné — s velikou rozkoší. Tak něco z roku 1848 chvělo se zas vzduchem, z toho krásného, teplého, zázračného roku, kdy co člověk, to bratr a nadšení pro svobodu, pro vše lidské bylo horoucí. Jako by se byl poslední bílý paprslek toho slavného březnového slunce vzduchem třás! — Ano — pročpak honem ti mužové vzpomínali? Proč jejich slova

zněla tak elegicky? Litovali těch zašlých, ideálně krásných dob? Proč jen není už tedy těch Hartmannů, kteří se nadchli velkou českou minulostí? Kterýmž „husitská píseň“ byla „širou, zázračnou, neskonale krásnou říší duchů“? Proč nevolá dnes více Meißner o nás ku bratřím svým německým:

*Jen to vždy poznej, že co my nejvýš ctíme,
zde z toho lidu nesmrtelně přešlo v nás!*

Propadla se náhle ta celá slavná naše minulost, jsou rázem zapomenuty ty neskonale, neslýchané oběti, které náš národ přinesl celému lidstvu? — My vám tak věřili, vy pěvci krajanští! Když pěvci naši čeští nesměli ani hlesnout o slávě minulé, o útrapě přítomné, když „sami si kladli ruku na ústa, jen aby nepronesli skleslost matky vlasti“, mohli vy jste zpívat již směle a zpívali jste, ta čest vám budiž, s mužným nadšením. My vás poslouchali v neskonalém roztoužení, my vám důvěřovali — ale v prvním okamžiku, kdy jsme vám podati mohli ruku stejně silnou, kdy jsme se nabízeli tedy ku společenskému boji za svatá lidská práva, byli jsme si náhle cizí, a byli jste se odvrátili vy, ne my! My vám tu ruku podáváme opět a opět, přímě, opravdově. Myslíte, že nebije také v našich prsou srdce schopné velkého nadšení i velké bolesti? Totéž srdce, které bilo v prsou Sladkovského, zanícené, čisté? Což nebyl Sladkovský předním reprezentantem českých vlastností, strážcem českých myšlének, vojvodou českých snah, a nevelebíte ho? Téhož Sladkovského, který smýšlel roku 1848 s vámi stejně — své přesvědčení ale *zachoval* až na smrtelné lože své! — —

Proud života jde dále. Na nás jest, abychom v něm neutonuli, abychom se osvědčili v případě každém. Dnes, při smutečních obřadech, rozloučíme se naposled se Sladkovským, totiž s trouchní jeho — ne s jeho památkou, ne s jeho duchem a ne s jeho snahami. Sta věnců položili jsme na rakev jeho — ještě tam musíme položit věnec jeden: věnec činů.

Nová důvěra probíhá české žíly. Zas cítíme, že slunko hřeje, že jarní míza stoupá, noha se pruží a ruka pocituje sílu v svalech svých. Otevřeli jsme oči a druh volá na druha: *K práci! K práci v každém směru, k práci neunavné!*

Nejprv tedy to naše divadlo! Dokončení jeho stalo se záležitostí naší cti: jeho dovršení je životní naší potřebou, opětná ochablost byla by důkazem bezcennosti naší. Nebojíme se ale již ochablosti té, není více možna. Dech opravdovosti ovanul širý český kraj, ze všech stran se ozývají zvučné, zdravé hlasy, bez frází, bez strojenosti hlásí se každý na místo své, zámožný nezámožný přichází s radostně otevřenou dlaní, příspěvky prší — houšť! houšť! ať se země napije, aby vláha přetrvala suchopar letní, aby se dílo zelenalo, květlo, zrálo, až do bohatých žní, na nichž všichni budem mít svůj podíl stejný!

Dole pod pyšnými oudy Národního divadla je komůrka malá, temná, navštívena lidskou nohou snad nejvýš jednou do roka a téměř zapomenuta. Tam jsou seřaděny a vezděny ty základní balvany, které roku 1868, k velkému onomu dni národnímu, byly za jáсотu lidu a ve slavných průvodech sveženy ze všech končin vlasti, z posvátného Řipu, od mohyly Žižkovy, z milé Moravy, odevšad. — Co v té památné, temné komůrce dole musí teď as býti šepotu! —



Přede mnou leží dopisy dvou drahých mých přátel. Dvou mužů různých věkem, prarůzných životním povoláním svým i všemi životními osudy, — ale mužů stejně celých, vzorných.

První dopis datován 12. březnem b. r. Nevelká osmerka oblíbeného nyní listovního formátu, leskle bílý, hladký papír a na něm velké, pevné písmeny, mezi nimiž některé připomínající školu prastarých krasořisců. Ten dopis pochází od kmeta. Muž, který jej psal, básnil již s Máchou zároveň — tedy dřív, než jsme se kdokoli z nás nyní verše kujících jen narodili — a hrál v nejprvnějších hned českých hrách ochotnických po boku Tyla a před parterem „literárních králů“, před Preslem, Klicperou a Kollárem, pěvcem Slávy dcery. Nejstarší herec, nejstarší básník mezi žijícími. Kněz toho nejstaršího, démantového řádu, jenž po několik desetiletí již sídlem mimo vlast nosí ji v srdci svém a cítí s ní a s námi všemi stejně silně každý záchvěv český. Kmet plný síly, vysoký, nenachýlený, svěže upřímného zraku, zvučně přímého slova, plný života, ač přežil sám již život pokolení dvou.

Také k němu zalétly zprávy nejnovější. Smrt Sladkovského zachvěla až hlubinou jeho duše, toho Sladkovského, jenž byl mladíkem studentíkem, když on byl již soudný, zralý muž, pozorující ideální snahy mladíka toho a sledující pak ideálnost jeho nezměněnou v letech všech pozdějších, až po samo zápraží hrobu. Kmet básník nemohl jinak než sáhnout při zprávě té ku lýře, ku své těšitelce.

I sděluju zde krátkou, cituplnou báseň jeho:

Ty, jenž spíš v té kostnici
 i znáš trýzně v trestnici,
 jenžs byl hotov za svou vlast
 v každé chvíli život klást —
 kdo tak pravdu miloval,
 kdo tak za ni bojoval,
 kdo tak hořel jako ty,
 kdo tak trpěl jako ty
 pro čest svého národu
 i tu zlatou svobodu?
 Kdo tak v slzách pochován?...
 Ach, snad jenom — mistr Jan!

Bol. Jablonský

Druhý dopis, psaný různým ingoustem, na němž lze pozorovat i rozředování vodou, je starý, během let zežloutlý, až hnědý. Podobá se spíše explikacím svědomitého universitního studenta, psaným na obyčejném papíře, ve kvartovém formátu — na devíti púlarších stránku za stránkou těsně popsanych. A začíná: „*Moji nejmilejší! Popíšu vám nyní krátce cestu, která vede ze Sirkové ulice na Hradčany a z Hradčan do holomúckých kazamat; dříve však také něco o piklech, jakýmiž si člověk tuto cestu klestit a připravovat může...*“ Dopis našeho Sladkovského, ježž psal své rodině z vězení v Olomúci.

Patrně to první přípís obšírnější, ježž po osudném intermezzu hradčanském rodina od něho obdržela. Je neoceniitelný, nejen pro příštího životopisce Sladkovského, nýbrž pro historii naši vůbec. Nemůžem jej ještě nyní otisknout doslova, jsouť tam kresleny i osoby dosud živé, kresleny mužem stejně neuprositelným k sobě jak k jiným, a třeba mnoho se týkalo osob v řadě národních našich protivníků stojících, Sladkovský, dokud živ, sám jim to zřejměji nevyřkl, my pak nad jeho hrobem vyhnem se polemice osoby jeho se týkající, dokud můžem.

Tak všestranně zajímavých rukopisů, jakým je tento, je as vůbec málo. Studuju jej již po několikáté a studuju jej teď co nejpodrobněji zase znovu. Každá stránka je obsahu centového, každá čárka nanejvýš poutava. Již o sobě to písmo, ta ruka pevná, věžeňským utrpením, mnoholetou zimnicí ještě nerozechvělá. Není to písmo krásné, je prosto vši „smyslnosti“, jak tomu krasopisci říkají, prosto každíčké okrasy, je skromné, jednoduché, klidné. Je v něm vidět Sladkovského povahu jako v zrcadle, věrně a jasně. Dále pak ten otevřený způsob vypravovací! Čteš o těžkých osudech, o nesmírných duševních bojích, vypravuje ti je zápasitel sám, ale cítíš, zde že není ani atom strojenosti, žádná klička, ne jediné slovo přikryvkové. Vypravovatel chce plné pravdě, jak ji ví a cítí sám, a proto je každé slovo úplně přilehavé, tvar událostí vystupuje jím plně jako nejjemnějším trikotem. K tomu je dopis psán v době, kdy duch Sladkovského vznášel se již *nad* událostmi třeba nedávnými, přece překonanými. On kreslí ten reliéf nedávné minulosti z bezpečné mravní výše a péro jeho jde se stejnou svědomitostí po ostrých konturách tam, kde se nalézají poklesky a chyby jiných, jako tam, kde se nalézají chyby a omyly jeho vlastní. Nikde kyselost, nikde hněvná výčitka, všude jen slovo prosté. I humóru je zde dost, onoho humóru, který vyrůstá z věcí překonaných a na němž je i vidět, že utrpené odpouští.

Sladkovský začíná vypravování své slovy: „Pamatujete se snad ještě, že jsem na několik měsíců před tou osudnou návštěvou pana policejního komisara s panem poručíkem po půlnoci se všemožně vynasnažil, bych jim tu radost zkazil.“ Věděl, že svatodušní svátky roku 1848 nejsou zapomenuty a že první vhodná příležitost bude pro něho osudna, a chtěl do Paříže a odtud, ze středu všech svobodomyšlných kruhů, pracovat na čas dále. Nemohl si však nijak pomoci k penězům — „škole, kteráž na mne čekala, jsem nemohl nikterak ujit“. Náhle mu byla totiž cesta zatarasena i z jiné strany. Přišel přítel, sdělil mu jisté nové plány soudruhů svých. „*Od té chvíle by to byla z mé strany bývala podlost odejiti kamkoliv z Prahy.*“

Uvěznili ho. Nejprv do robotárny, až prý bude „ameublement u Sv. Jiří pro něho slušně zařízeno“. Rozkošným humórem popisuje Sladkovský pobyt několikanedělní v robotárně a pak to „skvostné ameublement“, jež na něho čekalo u Sv. Jiří. Zde byl v úplně zabeđené jizbičce, téměř bez světla.

Nemohu zde, také nechci, sledovat vypravování podrobněji. Jak se bavil s jakýms sousem klepáním na zeď. Jak několikrát churavěl. Jak trpěl pak dlouhou samovazbou. Jak doufal, že výslechy, mezi nimiž leželo vždy několik měsíců, přec jen obrátí se v jeho prospěch. Jaké myšlenky různé ho v ten čas zajímaly.

Jen jedno místo zde kladu, kratičké:

„Snadno si pomyslíte, jakými myšlenkami jsem se mimo to, když jsem s někým klepal, povždy zanášel. K čemu jsem venku od počátku leta 1848 pro stálou rozčilenost neměl nikdy docela chladné krve a dosti pokojné mysle, k tomu jsem měl nyní času dost, jmenovitě co jsem přišel, jako na ostrov, do čísla 6. Rozmýšlel jsem se všestranně, co byl vlastně cíl mého celého jednání od roku 1848, byl-li rozumný, a v čem asi má základ všecka ta vášnivá protivnost, která se ze strany odporné proti nám nasazovala. Bylo to zrovna po Novém roce 1850, když jsem, ve dne v noci v takové rozjímání pohroužen, okolo sebe nic jiného neviděl a neslyšel, než co se týkalo těchto myšlének. Tu se ve mně, co dříve jen v temném jakéms citu mou povahou vládlo, objasnilo a rozžhalo v světlý obraz rozumu a důsledného náhledu. Neznámá mně posud plynnot myšlének a důkazů se ve mně probudila, sada se vyvíjela ze sady, a celá velkolepá budova té pravdy, pro kterou jsem trpěl, se vznášela před blaženým mým zrakem. *Nejblaženější to byly dny celého mého života, ačkoliv ve vězení...*“

A hned nato podrobný popis těžké choroby a neskonálních tělesných i duševních útrap z ní! — Četl jsem mnoho popisů básnických, jež chtěly líčit náladu podobnou té, v jaké se tenkrát nalezal Sladkovský. Přiznám se, že jsem nečetl nic tak úchvatného, nic tak velkolepého, jako je prosté, ostré líčení olomúckého vězně. Kladu zde slovo

„velkolepý“ s dobrým rozmyslem. Dopis Sladkovského dočká se otištění, podrobuju výraz svůj již napřed kritice každé. —

Osm púlarchů naplněno celým vypravováním. Stěsnaný výtah z foliových svazků několikaletého utrpení. Devátý věnován rodině. Patrně spadl Sladkovskému těžký kámen ze srdce, životopisnou svou zповědí byl vykonal těžkou k rodině povinnost svou.

A nyní je prosí, aby splnili úmysl svůj a navštívili ho v Olomúci. Slibuje jim, co vše on, vězeň, pro ně tam učiní a jak jim jich návštěvu zpříjemní. Přísná zповěď, jižto sám sobě před soudem rodinným byl uložil, je skončena, srdce si skočilo — mluví bratr a syn. A teď se stává Sladkovský měkký jako dítě!

NÁRODNÍ LISTY 16. března 1880

△ V Praze 24. března

Už zase z některé věže venku zvoní! Jsme zrovna zasypáni ceremoniemi tento týden. Nemám praničeho proti nim — pročpak také — ale kdesi kdosi pravil: „Ceremonie jsou brankou, kterou máme z viditelného přejít do neviditelného. Je-li jich ale příliš mnoho, zůstane člověk v brance stát a neví pak, kam vlastně chtěl.“ — Pánbůhví, já už stojím a věru nevím, kam jsem tento týden vlastně chtěl. Mám jen tak zhola všeobecné tušení, že někam k pobožnosti, k duševní nápravě nebo k něčemu podobnému.

Neubrání se tomu člověk, ne a ne! Až do snu se dostávají ceremonie ty. Tak například na dnešek. Ležel jsem, byl jsem tak v polosnu, a už mne to mělo. Nalezal jsem se pojednou někde v kostele, patrně v pravoslavném — bylť celý náš národ tajně a nenápadně najednou přestoupil k pravoslaví. Svíce zářily, zpěv chvěl budovou — bylo slavné vzkříšení. Právě žehnal nás pop křížem — a teď to začlo. Soused líbal souseda. Lidé se objímali, ať se znali nebo ne. Nastavovali čela, líce, ústa.

Už předtím byl jsem pozoroval po zbožném shromáždění zcela zvláštní ruch. Jednotlivci se protlačovali sem tam množstvím, patrně aby se dostali kamsi na příhodná místa. Mladý kníže A., lajtnant u dragounů, stál pojednou vedle pověstně krásné guvernanky židovské rodiny B. Technik C. octl se vedle buclaté paní Č., jejíž dítka vyučuje. Pan D. byl zcela těsně u paní E.; on je jejím domácím přítelem. — Copak je do toho, z toho člověk neztloustne — rychle ven, moh bych tu také něco utržit! I zakryju si rukama mládenecký svůj obličej a tlačím se dveřmi ven. Už jsem šťastně přes práh. Vtom —

„Ach, pane △! Co jedli bohové?“ Stará F.! Vlastně ne stará, tak něco přes čtyřicet, ale to je také už dost.

„Co jedli? Ambrosii.“

„A co pili?“

„Nektar.“

„A co dělali?“

„Samé hlouposti.“

„I toto: hubičkovali se — no?“ a nastrkuje svá zvadlá ústa.

Svrchované nebe! Co ale dělat — tu máš jednu, jako by ji z octa vytáhl!

„Jen jednu? To by byla urážka, pane Δ , — ještě jednu!“ — Zamhouřil jsem oči. Teď ale už honem pryč!

A už lezu nahoru na kozlík. Chytrý, jak i ve snu jsem, byl jsem si totiž objednal sem drožku. Usedl jsem vedle kočího — „Ne, nikam, zůstaňte jen stát!“ Chtěl jsem totiž tu hubičkovou vřavu přehlídnout dobře z povýšeného místa, v úplném osobním bezpečí.

Bylo to jako někde na Příkopech. Lidé se tlačili po chodníku sem tam, pomalu, velmi pomalu. Byla-li některá dáma hezka, zastavovali ji všichni mužští; byla-li oškliva, objímala zase ona všechny mužské, a tak to nešlo nijak kupředu. Lze z toho vidět, že by neobmezená „svoboda tisku“ pramálo tedy prospěla pokroku lidstva.

Vyndal jsem notiční knihu svou, abych si vše pozorované zapsal. Arci to nešlo zcela pohodlně, neboť bystrý kůň měl to mlaskání kolem pořád za pobídku pána, aby se dal už kupředu. Ale co platno — měl jsem pro nějakou učenou encyklopedii napsat článek o hubičkách — kdypak bych sebral tolik materiálu jako dnes!

Pozoroval jsem a zapisoval. Obchod v hubičkách rozkvétal kolem vždy bujněji. Prastarý způsob obchodní — jeť známo, že první obchodníci zboží své prostě jen vyměňovali. A dodnes se v tom, pokud se hubiček týče, nic nezměnilo. Dosud myslím vůbec se v hubičkování nejeví pokrok žádný. Už starý Ovid a jiní ještě starší psali celé návody, ale bez účinku. Jak vidím, neumějí mnozí dodnes ani pořádně ústa špulit, oči přimhuřovat — je to smutné!

Nejprv jsem si rozdělil hubičky dle pozorovaného na činné a na trpné. Poslednější, to jsou ty, při nichž je člověku

ukrutně egálně — květ bez barvy, „hrom bez blesku“. Činné pak ty, které padají dolů až někam do srdce.

Pak jsem rozvrh změnil a třídil je dle chutě. Které chutnají „jako kus šfavnatého hovězího masa“. Které jako sladká crème na podložce pikantní šípkové příchutě. Které jako nemaštěný špenát.

Ah — hezounká slečna G.! Vskutku hezká, třeba měla trochu velká ústa — zahradní velký keř, mnoho „hubičkových růží!“ na něm — skočme si pro jednu. Hup! — A už jsem zase nahoře. Nezdálo se, že měla zvláštní radost! —

Pan H. špulí na mne zdola ústa. Je mně dlužen padesát zlatých dvacet krejcarů a myslí si, že to takhle lacině odbude. To tak — tvářím se, jako bych ho neviděl.

Krásná paní Ch. — honem zas dolů!

„Já nevím, milostivá paní, — vždycky když vás vidím, je mně, jako bych měl něco zrovna na rtech, ale nemohu vám to nikdy sdělit...“

Pousmála se... To byla hubička — činná, rozhodně činná!

„Ale nenavykat si to!“ hrozila prstíčkem. Vždyť je dobře — cítil jsem, jak mně ruku stiskla.

Honem ale zas nahoru! — Pan J. Tomu jsem zase já něco dlužen, pět set, nebo tak něco — já si takové věci nepamatuju. Kývám na něho — chlap dělá, jako by mě neviděl, — no počkej, ty si počkáš!

Paní K. — musím honem něco zapisovat.

Krásná slečna L., nejkrásnější Pražanka. Do té jsem zamilován, myslím. Ale je to také zjev! Obličej jako malovaný... ta kyprá ňadra... ty oblé boky... Honem! Do toho se vložíme celou duší...

Přitiskl jsem ji k sobě, ač se bránila. Políbil jsem ji v ústa, políbil ji pak ohnivě na tvář, když se odvracela, ještě jednou na tvář — tumáš!... na mých ústech flandá se nějaký kus růžové kůžičky z její tváře... její ňadra (firma Pick) jsou sešoupnuty někam až pod páži... její boky (firma Wagner) jsou zcela stočeny...

Ohromný hluk, děsná vřava... „Vykouzl jí kus krásy z tváře!“ — „On ji zmrzačil!“ — „Chyťte ho, uhubičkujte ho...“ hlučelo to ze všech stran.

Dal jsem se do běhu... Pracoval jsem lokty vpravo vlevo... Lidí se kolem kupilo... už mne mají v koutě! Tisíc úst se na mne špulí, dva tisíce rukou se po mně vztahuje... já je vidím všechny, Dotzauer už se chvěje nedočkavostí, J. S. Skrejšovský vyhrnuje si rukávy, probošt Štulc si fialovou rukavičkou utírá ústa, Jakub Malý si přistavuje žebřík, aby na mne vylez...

Buď bohu chvála, že jsem se v tom okamžiku probudil! Buď bohu chvála dvojnásobná, že jsem se v tom okamžiku našel v posteli a v bezpečném lůně katolické církve! Byl jsem sice zpocen — ale oddechl jsem si!

Úmorný sen! — Ne, já nejsem proti hubičkování — všechny oudy lidského těla mají se cvičit, tedy zajisté i důležité svaly retní —, že by ale k tomu bylo třeba teprv „vzkříšení“?

Člověk k tomu má věru po celý rok času dost a najde, je-li jen trochu dbalý, vždycky příležitost — je-li pravda, „hubičkující čtenářko“?

NÁRODNÍ LISTY 26. března 1880

△ V Praze 24. dubna

Letošní jaro začíná jako moderní manželství — samým hromobitím. Jediná to ostatně zajímavá vlastnost na něm — takto nemám jaro rád. — Je mně příliš strakaté. Je hotový vagabund a toulá se beze všeho jasného účele z jižní polokoule na severní a z jedné země do druhé. Nerešpektuje naši samosprávy a chytá zpěvné ptáky na větvičky, ačkoliv je to zákonem zemského českého sněmu jasně zapovězeno. Vyrábí saláty a kapusty, aniž by z toho platilo daň a přispělo na potřeby státu, — ano posmívá se ještě a hází c. k. berním poslům desátek z květů svých přímo na hlavu. A kazí zdraví našich básníků, takže upadají až v politováníhodnou „hyperstrofi“.

Že nám přivádí vlaštovky pod české střechy a slavné hosty do českého divadla? Copak stojíme my o slavné hosty ve svém divadle? Copak jsme si sami už někdy některého přivolali? Arci, když přijde, my víme, čeho žádá slovanská pohostinnost! My ho necháme zajisté zpívat tak krásně, jak sám chce. My, dovedl-li si host někde jinde peněz vydělat, nemáme praničeho proti tomu, aby je u nás utratil. Za své peníze může mít u nás věru, co chce, i věnce. Ano my mu i *ze svého* poskytnem rádi nějakého občerstvení a necháváme divadlo tak prázdné, že si v něm může oddechnout co nejvolněji. Ale abychom se pro něho nějak bláznili, o překot do divadla lítali, lístky vstupní si z rukou rvali, jak prý to činí takzvaní vzdělaní národové, — ne, k tomu nás věru nedostane!

Jen — jak jsem už řekl — to hromobití, to je jediná věc, která se mně na letošním jaru líbí. Jediný den neujde, aby si „svatý Petr nezahrál v kuželky“.

Sedím a přemýšlím: není to nebeské znamení?

A pojednou teď šlehla mozkem mým myšlenka velká, geniální!

Ano — národe můj milý, o nějž se starám ve dne v noci s péčí zimničnou, jehož sleduju krok každý, jehož dech životní střežím jako matka dech svého dítěte, a utuchá-li život v něčem, ihned přemýšlím a s něčím novým přicházím, radím a pomáhám, — národe můj drahý: *hraj letos v kuželky!* Vždyť bys věru ani nevěděl, co s tím celým, dlouhým letem si začít, — hraj kuželky! Beztoho tě už všechno ostatní omrzelo, spolky tvoje zpěvácké usnuly, spolky sokolské byly příliš namáhající, spolky cechovní, vysvětlivše si prapor a zahravše matce praporu štandry, vyplnily veškerý účel svůj, k politické činnosti *nejsi* — hraj kuželky! A pozvi si k tomu své pány říšské rady, oni se těší sice dobrému zdraví, žijou pořád vskutku „diétně“, ale trochu vyrušujícího pohybu jim po tak dlouhém sedění také nebude škodit.

Máš sice ovšem teď sbírky na Národní, máš některé spolky na zakupování knih, ale to všechno nevydá, to stojí ještě k tomu peníze — kuželky stojí sice také peníze, ale aspoň je to *něco!* Sestav se již mužně a odhodlaně v kuželnářské čtyry, stav si pěkné valouny — kryté, abys mohl koulet, i když prší —, zadej si třeba i stanovy k úřednímu schválení — a zakrátko bude v krásné vlasti naší zase živý proudící se ruch, ohnivé oči, planoucí tváře, a staroslavná země husitů bude se zase zachvívat hlomozem nadšeným, duněním mužných zápasů, vřavou bojů, jakých nevidáno! A já budu stát skromně opodál, s radostnou slzou v oku, bohatě odměněn a z rozvlněných prsou mých — ach já to vím! — ponese se horoucí vzdech k modré výši: „Bože na nebesích — díky, díky tobě — můj národ zporáží všecko!“

Doufám, že moje nadšení strhne vše s sebou. Zejtra dne 25. dubna v tuto dobu, o půl páté odpoledne, nebude po celé širé vlasti nikoho, kdo by se nechvěl se mnou. Ale kdyby snad přece bylo potřebí popudu ještě nějakého, — dobrá, zde jest!

Hra v kuželky je, pravím, velice starobylá, a tedy již proto úctyhodná. Nevěřím sice, jak někteří badatelé tomu chtějí, že ji vynalezl sám praotec Noe, vypiv na posedění devět lahví vína a sestaviv si pak vyprázdňené na zem ku veselé hře, ale jisto jest, že se v kuželky už před Homérem

hrálo a boj 108 ženichů „o Penelopu“, jak o něm Odyssea vypravuje, že nebyl ničím jiným než právě hrou v kuželky. Také házení „diskem“, zdá se, bylo číms podobným. U Němců pak oslavovali hrou tou svého boha Wuotana. Nastavěli kosti z obětovaných mu koní a lidí po zemi a házeli po nich, snad klacky nebo velkým kolem, jak podnes se v Anglii děje. Z Německa as přišla výtečná ta hra konečně k nám, čemuž nasvědčuje již to, že u některých kmenů slovanských, například u Rusů, je dodnes skoro zcela neznáma. Dále svědčí tomu někteří výrazové naši čeští, jako „pudl“, „krýgspartý“, „ole-najne“ ap., kteříž podobají se míti rozhodný ráz jazykův germánských na sobě. Za takového něco se ale věru nemusíme stydět! Národ může vždy od národa jiného přebírat, přijde jen na to, dovede-li z přebraného vlastní životní silou svou vyvést pak zas něco zvláštního, nového. A my Čechové dosti brzy jsme toho dovedli, z Čech vyšly zase zcela nové kuželkové popudy a zúrodňovaly navzájem kuželkářské kruhy německé. V Glinsku, v Erfurtsku a jinde znají například hru „Stirry“ — naše „čtyry“! Dmeš se při té zprávě pýchou, vlastenecké srdce české? A kdoví k jak skvělým výsledkům, při talentech svých, dostanem se *teď*, učiníme-li z kuželkářství opravdovou záležitost národní!

A nepromluví k srdci našemu, že byla hra v kuželky i zuřivě pronásledována? Že doznala svých tyranů, ale také svých svatých mučedníků? Ano, ano, i se zlořádnými kostkami a s ošemetnou hrou v karty byla srovnávána! Ale brzy zvítězila zas jako každá dobrá, svatá věc, a netrvalo dlouho, a hra v kuželky byla vpočtena i mezi svobodná, mezi dvorská umění. Tak byla povznešena, že i nejněžnější dámy nalezaly v ní zálibu svou. Vezměte jen krále básníků, Shakespeara, odevřete jeho Richarda II. v aktu třetího výjevu čtvrtém a čtete:

Královna:

*Jakou mám vymyslet kratochvíl
v té zahradě zde, bychom tíživá
starosti zapudily myšlení?*

Zde máme tedy její mravní význam: ona zapuzuje starosti, ulevuje těžké mysli, budí radost. Ach ano, je mnoho radostí ve světě: první „ano“ milenky, dobré zaopatření všech dětí, potřeb drahé manželky — ale může-li být vskutku radost taková ještě jedna, jakou citlivé duši činí „ole-najne“? Člověk najednou vyrostl nad celé své vůkolí, ústa si výsknou, kluk dole u kuželek staví se na hlavu, přátelé gratulují a nepřátelé se závistí zajikají — překrásné! — Hra v kuželky je výborným duševním cvikem, nutí k pozorlivosti, k bystrému měření. Ona budí výmluvnost, obratnou vymyšlivost — „kule mně vyklouzla z ruky“, „tu malou vždycky zahodím“, „musí tam být někde nějaký hřebík“, „když se mně mluví vždycky do toho“ — vždycky něco jiného a jiného, když „to nejde“. Hra v kuželky je hra budoucnosti, v ní je už provedena ta příští, ta horoucně kýžená všeobecná rovnost lidská, president a fiakr jsou si rovni, žádný rozdíl stavu, stáří, peněz, člověk jako člověk, a jen „packář“ je v opovržení spravedlivém. — Hra v kuželky podporuje i cit náboženský co nejuvýdatněji; prochvělý výkřik nešťastného hráče: „Panebože, copak nemáš žádnou flintu?“ musí prorážet přímo nebesa! — Hra v kuželky prospívá konečně nejen tělesnému zdraví, ona vyvolává i eleganci, ušlechtilý pohyb — jen se podívejte na tlustého pana radu, když si sedá na bobek, nebo na dlouhého, suchého ševce, jindy prázdného všeho půvabu, když s kulí v ruce scvakne najednou jako perořízek!

A když se chce trefně vyjádřit štěstí rodinné, neříká se: „mají děti jako kuželek“?

Devět — svatý počet! *Devět* — zrovna tolik co *Múz!*

Hálek, jehož letos oslavíme, když poprvé se zúčastnil dramatické konkurence, napsal na zaslané své drama heslo:

*Osm kuželiček, devátý je král,
poprvé jsem hodil, nuže, jak jsem hrál?*

a první ten hod byl *Alexej* a slavná zkušební komise stávéla se radostí na hlavu a křičela, řičela: „Ole-najne!“

Pěstujme hru v kuželky a věřte, že dosud chudá naše dramatická Múza bude mít najednou špejchar přeplněný! Vypudlujem si frašku, vyrantlujem veselohru a v opravdovém dramatu půjde honér za honérem. Já ukrutně nerad lhu!

NÁRODNÍ LISTY 25. dubna 1880

△ V Praze 1. května

Rád bych se dnes zeptal přítele Dotzauera, vrchního akcionáře Občanské plovárny, budou-li také letos na plovárně té napořád ještě dovoleny pruhované kalhotky červenobílé. Rovněž rád bych vyzval dnes obecnost k dobrovolným, ale výdatným sbírkám peněžním, jichž pomocí bych se teď mohl vydat do Paříže, k licitaci „korunních klenotů“, a popsat průběh licitace tě pranové pak perem obratným. Item rád bych se rytířsky ujal drobné naší mužské mládeže a její policejně zapovězených „špačků“ a „káč“. Rád bych se vyšklib Edisonovi, že se mu přec jen nepovedla ta jeho svítilna elektrická. Rád bych vůči tomu, že vrah Vondra z Kartouz už po několikanedělním vězení napsal „Jsem polepšen“, poukázal zde žalobně k tomu, že všechny ty Kartouzy, Řepy ap. až úžasně teď přispívají ku rychlému kažení mravů. Rád bych všem těm inzerentům, kteří, podléhající jarním zákonům přírody, teď v novinách vyznávají lásku, hledají manžely, manželky nebo aspoň „mladé hospodyně“, vyslovil co vděčný žurnalista upřímné svoje blahopřání. Ale ne — ne — já dnes nemohu!

Jsem rozechvěn, radostí. Je to ona tichá, ona upřímná, ona posvátná radost, která nám stříbrem zní v prsou, a když vystoupí na ret, letí k nebesům co píseň. Která hraje v oku, a když z něho se jiskrou vykmitne, obléhá nás co zlatý, duhový motýl. Sedím-li doma, mám ruce spokojeně sepjaty a usmívám se na kalamář a na sirky a na všechno postolní zrovna jakoby zamilován. A jdu-li Václavským náměstím, pořád si říkám: „Poslouchej, byla by to hanba!“, sic bych si náhle poskočil a tančil náměstím po jedné noze.

Těší mne ta navržená nyní *taxa za ušetřenou daň z krve!* Ty můj bože — *kohopak* by netěšila! Ovšem — neplesej, srdce, předčasně, nejásej, rte, příliš hlasitě, abys snad ne-

probudil moci závistivé, kazivé! — ještě není ta taxa přijata, ještě není zabezpečena zákonem, ba ještě nebylo vlastně o ní ani rokováno, — ale ona bude, bude, vždyť myšlenka její je *příliš* krásna! Mají ji už v Prusku, a co tam mají dobrého, přijde dřív neb později jistě vždy také k nám (právě teď čekáme také na ty ředkvičky, které se tam načerveno barví, — vynález to naprosto nový!) A jako tam zpíval jistý berlínský kolega té taxe své nadšené hosanna, zpívám také já. A se mnou ve velebném chóru všichni, jichž se ta krásná taxa dotkne, tedy všichni nedorostlí, slabí, neduživí, zmrzačení, kteří měli na světě radosti dosud tak málo. Ach, Shakespeare, velký, nesmrtelný! A ty Janku Falstaffe, vypáslý, báchoratý! Již bys neřikal své: „Namíste sto a padesáti mužův sebral jsem tři sta a několik liber šterlinků,“ jakoby kajícnou nějakou zpověď, nýbrž pronesl bys slova ta chlubně a pyšně, u vědomí svědomitě splněné povinnosti!

To je přec jednou něco! Daň to „naprosto přirozená“, pravím, neboť když „příroda například někoho trestala chromou nohou, jedná lidská společnost zajisté jen rovněž přirozeně, když ho za tu nohu trestá také taxou“. Dále daň velice pro nás všechny lichotivá, neboť „předpokládá, že i ten, kdo pranic nemá, má alespoň peníze“, každý tkadlec v Krkonoších že je má. A konečně daň, která velice, ba rozhodně přispěje k nápravě křivých společenských náhledů. Dodnes to považovaly rodiny, hlavně ale hlavy rodin, zrovna za hotové neštěstí, když měly samé jen dcerky; ode dneška budou za ně velebit boha. Čímž nová daň naše přispěje platně také ještě ku zvýšení všeobecné pobožnosti.

Jasný princip: *za to, že nemůžeš dát daň z krve, dáš daň*. Princip rozhodně nový: negativní. Hned na první, nej-povrchnější pohled princip, který musí převrátit dosavadní soustavu daňkovou narub a přivést daně téměř až k vrcholu dokonalosti. Člověku se při té myšlence prsa šíří — kdo z nás by vroucně nemiloval daní! Daně nám už přešly v krev, vzhlížíme k nim s úctou neobmezenou, jsou nám pravým „darem nebes“. Humór naproti nim, jako naproti všemu vpravdě vznešenému, oněmuje — podívej se do kteréhokoli

humoristického slovníku na slovo „daň“ — ani jediný vtip; ne jediná jen veselá anekdota! A ti lidé, kteří na daně psali satiry, jako Havlíček u nás, Někrasov u Rusů, Seume u Němců, Martial u Římanů — vždyť je známo, jací to lidé!

Zrovna rozkoš, když si pomyslím do budoucnosti! Bude-li ten princip negativnosti proveden jen trochu důsledně — a mám pevnou naději, že bude —, mohu za dvě tři leta zrovna se koupat v samých taxách. Budu smět platit „pozemkovou taxu“ za to, že *nemám* žádný statek, a neplatím tedy žádnou pozemkovou daň. „Domovní taxu“ za to, že *nemám* žádný dům. Celou řadu „důchodkových tax“ za to, že *nemám* bání ani hutí, že *nejsem* „akciovou společností výdělkovou“, „soukromou společností železniční“ atd. atd. Z daní „nepřímých“ ale doufám, že mně vzkvete ještě rovněž mnohé potěšení další. Slavně úřady berní chválí upřímné „přiznání“ co vrchol občanské ctnosti — dobrá, já se přiznávám: Nejezdím v kočáře, a nepřispívám tedy k „říšským mýtům“ — snad bych měl tedy právo aspoň na nějakou taxu „ekypážní“. Také nesázím do lutrie a nevedu procesů, takže nepřispívám ani slavné kolektuře, ani k výnosu „z poplatků za jednání právní“. Jen bych prosil — ne hned zpočátku příliš mnoho najednou, nezvyklá rozkoš také škodí! A co podporu ponížené té své prosby uvádím, že rád hodně solím polívku a přispívám tím k výnosu z monopolu solního, že ukládám nadbytečné své šestáky obyčejně ve viržinkách (monopol tabákový), že piju denně 1½ litru piva (daň potravní) a hraju každý večer preferanc nebo šístku (kartami kolkovanými).

Prosím, neřkejte, že jsem egoista! Přeju vám z celé duše: mějte si toho všichni dost! Vždyť je beztoho až hrůzoucí hrůza, co lidí bloudí světem jako učinění sirotkové, nemající ani pojmu o tom, jakým dobrodiním jsou daně!

Chudinky ženské například neplatí téměř *žádných*! Žena je dle všech filosofů „polem plným lstí a úskoků“ — slyšeli jsme ale už někdy, že by byla za to platila nějakou pozemkovou daň? Je prý „pokladem zlomyslnosti“ — platí ale z kapitálu svého nějakou daň důchodkovou? Mnohé z nich jsou přímo velkoobchodnice se srdcem, provozují obchod ten 30—40

let, — neplatí po celý ten čas ani krejcaru! Jiné mají kvetoucí obchod košíkářský, neplatí zase nic! Ještě jiné hledají život svůj ve vyvařování „jazykové polévky“, neplatí také nic!

Chodí k asentýrce? Dávají daň z krve? Čirá nespravedlivost, nedostane-li se také jim dobrodini „vojenské taxy“! Už proto, že vyhovují plně i podmínce přírodní, hned zpočátku uvedené — „Žena je bytost *křehká*“ (Marie Stuartka, akt II, scéna 3), a tedy k vojně neschopná.

Snad by se mohla také zavést daň pro ty, které jsou krásny, a vedle ní hned zas negativní taxa pro ty, které nejsou krásny. Daň pro ty, které jsou ctnostny, a hned zas taxa — ale pardon, pozor, kam až by mohla člověka zavést občanská horlivost, i ta nejčistější!

NÁRODNÍ LISTY z. května 1880

△ *V Praze 5. května*

Fuj, jaro, koukej se, vždyť se ti lidé smějou! Být tak choulostivým! Je pravda, řekl jsem před čtrnácti dny, že tě nemám rád, že jsi vagabund, že nešetříš ani slavnou říšskou radou daných zákonů, vždyť se k tomu přiznávám, člověku tak někdy nějaké slůvko vyklouzne — ale proto si hned strčit palec do huby a čtrnáct dní se škaredit a ve dne v noci bečet, i fuj! Jako by člověk ani nesměl nikdy nic říci! Takové velké jaro! No mlč, nevrň, neplač, buď už hezké, víš, takové hezounké zelené, úsměvně jasné, hraj si s kytic-kami, vystrč svoje bezové prstíčky —

*Vařím, vařím kašičku
na tom malým rendlíčku:
ten vaří —
ten smaží — —*

Je to kříž teď s těmi dětmi! Už dávno nejsou takovy, jaky bývaly, příjemny, každému ku potěše, ba ani už to jaro nemá jen čtvrtiny těch příjemností, jež mívalo. Bývalo, ach bývalo krásné!

Celá zeměkoule, pravím, celá příroda, veškeré lidstvo a všechny stavy lidské měly by se co nejdůkladněji, přímo ze základů znovu vychovat! Každý krok ve směru tom musíme pozdravit věru s nadšením, a proto vítám na tomto vhodném k tomu místě s nelíčenou upřímností myšlenku právě vzniklou v Pomořansku — „Hinterpommern“ jmenuje se ta krásná země —, aby byly zřízeny ústavy, v nichž by šlechta byla vychovávána v starých šlechtických ctnostech a odvykána jistým moderním nešvarům, jimž se v nynějším světě naučila.

Výborná myšlénka, už dávno mělo cos podobného být! Copak se dělo pro šlechtu dosud! Šlechtic se narodil, dostal kojnou, která se neostýchala urozená jeho ústa kojit nejobčanštějším mlékem zrovna jako nějakého podruha, pak dostal guvernanku, která se třeba odvážíla neurozenou rukou svou někdy mu i vyflákat, a pak vychovatele — jakého? Nějakého kandidáta profesury, doktorátu nebo tak něčeho, tedy opět zcela obyčejného prostého občana — mohl ten ho odchovat v nějakých *šlechtických* ctnostech?

Ovšem ve většině případů pomohla si příroda později zas sama, buď bohu chvála! Mohu s potěšením říci, že sám znám celou řadu případů podobně šťastných. Dali šlechticovi například vychovatelem mladého muže, takzvaného vlastence. A co učinil nesvědomitý muž ten? Snažil se svěřeného mu urozeného mladíka strhnout a snížit také až na vlastence, udělat z něho Čecha! Možno, že by se byl hanebný ten úmysl naposled povedl, — ale urození mladíci odrostli konečně přec svým vychovatelům, dostali se do kruhu mladíků stejně urozených, dřímající dosud šlechtická přirozenost se probudila a dnes jsou ti pánové už zcela slušnými nepřáteli českého národa, zrovna jako proslulí jich otcové. Ano, ta zázračná moc šlechtictví — nejen fyziognomie se dědí, nýbrž i jiné tento!

Arci — opatrnosti nikdy nezbyvá, jakož jsem už řekl, a z jehňátka může se odchovat jak beran, tak skopec. A že si nikdo ve světě nepřeje, aby šlechta snad vůbec přestala, o tom přec nemůže být ani řeči, nejméně ale na tomto, vždy jen opravdovému rozjímání věnovaném místě. Také příroda má své stupně, ve zvířectvu jsou stupně stasisceré, od malých plebejských králíků, jichž maso je chutné, kůže užitečna, srst na klobouky dobrá a také i kosti na vaření klišu velice příležitostné, až po velké slony, kteří potřebují každý pro sebe mocmoc místa, mocmoc jedí a jichž velkým zubům se už po tisíciletí obdivujuj. A kdyby nám šlechticové náhle vymřeli, museli bychom si udělat ihned jiné, pro každý okršlek aspoň jednoho, jako včely pro každý svůj oul novou královnu, když jim dřívější umře. A jak si ji dělají, ty včely? Vezmou kteroukoli včelu pra-

covní, dají jí velikou buňku, jakýs tedy velkostatek, ona nedělá pranic, jí ukrutně moc, a zakrátko už je na ní vidět, že je něčím lepším než ty ostatní.

Závratná myšlenka! Z nás obyčejných lidí mohl by se tedy z každého stát šlechtic. Skutečně závratná myšlenka! Kdybych se takhle najednou stal knížetem! Já vím, že se jím nestanu — vskutku se domnívám, že se jím nestanu —, ale myslím si, že by mně bylo pak jako člověku, který poprvé vylezl na vysokou věž: dostal bych závrať a považoval bych tamty lidi pode mnou za trpaslíky. A plival bych dolů na ně.

Výtečná myšlenka, ty ústavy pro šlechtu! Už bylo věru s ní dosti zle. Přibírala už na sebe ty jisté nepřijemné, takzvané občanské „ctnosti“, stávala se „lidštější“, jak jí mnozí úkladní a lstní lichotili. Nuž možná, že lidštější, že rostla jaksi co člověk, ale co šlechta nerostla najisto, co šlechta už byla jako ta mrtvola, které už rostou jen vlasy a nehty. Šlechta má být ale jako ryba a jako had, kteřížto vzácní tvorové rostou, pořád rostou, dokud jsou vůbec živi, — z pána se stane „rytíř“, z rytíře „baron“ atd. atd. A co bylo vinou zjevného již toho úpadku? Jen ti občanští vychovatelé, opakují ještě jednou (abych získal pro sazeče řádku, neboť mám naspěch, svatojanská akademie, „Národ sobě“, ukrutně moc práce!), ti je vychovávali naprosto povrchně a vyučovali věcem téměř směšným, geografii, historii, astronomii a podobnému. Někdo se může třeba domnívati, že je Bukovina ostrovem někde v Tichém oceánu poblíž Papuasie ležícím, a být přitom přece zcela pořádným baronem; může si myslet, že Žižka byl otcem Jiřího Poděbrada, a přitom přec být hrabětem jen což — ne?

Tedy předně pozor na vychovatele v ústavě tom. Vybrat jen takové, kteří vědí a povědí dovedou, jakou byla šlechta za doby své slávy a jaké měla skutečně šlechtické ctnosti. Když pomáhala při dragonádách a statky zavražděných zabrala pak pro sebe. Když ze svých hradů cíhala na hloupé kupce a vzala jim, co měli. Když nechala sedláka robotovat, mrskat, když dupala po jeho osení, brala jeho sklizeň a s jeho dcerami nakládala dle „iure primae noctis“.

Když byla stále na dobrodružných potulkách a v čerstvou
košili převlékala se jednou za půl roku.

A vyvine se zdárná generace nová, a šlechticové dokážou
novými činy, že lnou k dávným ctnostem praotců svých!

NÁRODNÍ LISTY 6. května 1880

△ *V Praze 29. května*

Byla by z toho celá „malostranská povídka“, kdybych zde chtěl vypravovat o paní Sarachové, bývalé sousedce naší před nějakými skoro už čtyřiceti lety. Hodná paní, tuze hodná, tichá, s nikým do hádek, správná a spravedlivá. Ale často se stěhovala, to kvůli svému muži. Ne snad že by on byl býval rabiát a souseď špatný; bylť možná-li ještě o něco dobrosrdečnější než ta kulatá, červenolící žínka jeho. A také ne že by manželé byli bývali mezi sebou v sváru — ó ne, žínka svého muže milovala, ošetřovala a byla mu nejspíš i věrna.

Ale bylo v tom něco jiného. Dejme tomu, že se paní Sarachová stěhovala o sv. Jiří, — ano, například o sv. Jiří. Den tohoto velkého mučedníka padá na konec dubna, stěhování se děje o čtrnáct dní později, někdy kolem 10. května, znala tedy paní Sarachová v novém bytu již všechny sousedky své. Nu a netrvalo dlouho a paní Sarachová vstoupila do bytu některé té sousedky a měla oči nějak červené. Muž prý jí churaví. Sousedka se ptá, co mu schází, a paní Sarachová praví, že vlastně neví. Sousedka ji těší, že nebude zle; paní Sarachová si zavzdychne, že prý doktor povážlivě tento a že prý to může přijít najednou. Co prý by pro svrchované nebe dělala ovdovělá, bez pomoci, opuštěná v širém světě, nemá nikoho, kdo by se s ní ujal. Pláče, vzlyká a štká. Sousedka ji těší. Konečně jí pláč i vřelý soucit ulevují, obejmou se, paní Sarachová si umyje oči a odkvapí. A o půl hodiny později jde její muž, zdráv jako buk a s dýmkou v ústech, přes pavlač do Renthauzu na své čtyry džbánky piva, a paní Sarachová vaří kávu — ona vaří výtečnou kávu — a roznáší pak po sousedkách libě páchnoucí hrníčky a kusy čerstvé buchty.

Paní Sarachová měla zkrátka mánií svou. Musila být

občas těžkými obavami znepokojována, nešťastna v obavách těch, vidět a slyšet soucit. Sic by ji byl život ani netěšil. Ale prosím, kolikrát pak mohlo se cos podobného v jednom domě opakovat? I nejlepší susedka, nekouká-li nakonec z toho nějaká pohřební marka na jízdu ve fiakru, znenáhla otupí a soucit její nemá pak víc žádné síly. Může ale paní Sarachové někdo mít duševní chorobu za zlé? vůbec někomu chorobu nějakou?

Volám věčné nebe za svědka, že ani dost málo nehorším se na německé naše krajany pro jejich delírium nynější. Připomínají mně dobrou naši paní Sarachovou. Ne snad pro tu správnost a spravedlivost. Také ne pro to, že pořád se chtějí z Čech někam odstěhovat jinam. Ale pro jejich chorobnost. Kdopak by se mohl také vůbec na ně horšit! Jsou věru takto jako ty hrdličky, samý vrkot a láska. Jako ti králíčkové, s hedbávně měkkou bílou srstí a tak příjemnýma červenýma očičkama. Jako vzácná kořata, zbarvená do trikolóry. Mohou za to, že jsou, jak my říkáme, „kvar-tální“?

Právě teď mají zas kvartál a jsou „hluboce znepokojeni“. Že prý doktor Herbst povážlivě tento, a že prý to může přijít najednou. Co prý by pak dělali, bez pomoci, opuštění, osiřelí, nemajíť nikoho na světě, kdo by se jich ujal! Znepokojenost jejich jeví se ve schůzích, v adresách, v novinách, ve všem; nedivím se věru velkému udivení jednoho z plzeňských listů, proč prý Němci v Čechách nenosí teď „znepokojovačné kravatle“, nekouří ze „znepokojovačných špiček“ atd. Honí se za klidem a pokojem, celou smečku honební vyvolali za ním jako za jelenem, snad se jim to povede a oni pokoj v Čechách konečně přece uštvou. Jsou patrně v tom „znepokojování“ se rozhodně šťastni, ale — neublíží jim to konečně přece jen na zdraví? Neroztře se jim to znenáhla jednou celou soustavu nervovou? Myslím si je teď už v rozčilení děsném. Sousto jim roste v ústech. Puls letí. Srdce buší v prsou jako červ v prkenné stěně. V noci sebou házejí na loži, počítají každou hodinu z věže a slyší, jak „sejček hvízdá“. Děsné! Ach bože na nebesích, dáš-li něco na prosby věrného svého služebníka Δ, vy-

dobyl-li jsem si vůbec nějakých zásluh v životě tomto, prosím, prosím, daruj jim už — pokoj věčný!

Jak asi musí ti nebozí závidět nám a našemu klidu! My jíme svou praženou krupicovou kaši a svůj vykynutý knedlík a nám chutná. Náš puls jde, že jej sotva cítíme, a naše srdce, nemýlím-li se, ani ohnivěji nezabuší. My spíme jako zabiti, neslyšíme ani jediný krok času a prospali bychom věčnost. My také můžeme spát, naši vůdcové bdějí za nás a nedovolí, aby nám cokoli rušilo spánek. Za to je milujem, jsme s nimi jak náleží spokojeni, máme v ně důvěru. My očekávali pevně, že nám na říšské radě nedobudou praničeho, nezklamali jsme se a smíme teď očekávat, že na blížícím se sněmě budou v tom statně pokračovat. My byli spokojeni se zvýšením říšského budžetu a smíme teď doufat, že na sněmě se nám za odměnu dobudou nějaké nové daně nebo alespoň slušné přírázky k nim. Ach ty nové daně, ta moderní rozkoš! Dnešní daně vaří se jako dnešní pivo: pivo na spodní kvasnice, daně na spodní lid.

Mají dobře, němečtí naši páni krajané, že se hledí nějak bavit teď v té době letní, kyselé, bezčinné, fádní. Vždyť se neděje nikde nic, co by stálo jen za povšimnutí. Jediné povšimnutihodné faktum je, že jaro konečně přece přišlo, a návrh, aby se tiskly noviny zeleně, tak aby letos bylo aspoň několik „zelených listů“, že se stal tedy bezvýznamným. Ano, jaro je zde, stromy a keře kvetou již i v městském parku a městské zastupitelstvo dalo tam na každý strom pěknou tabulku se jménem: česky, německy a latinsky, pro poučení živých i mrtvých. Zemský náš výbor poučuje ve Stromovce jen mrtvé a „polomrtvé“, tam jsou nápisy jen dva: latinský a německý.

Pranic se neděje. Leda nové pronásledování křesťanů tam dole na Balkáně. Několik tisíc pronásledovaných křesťanů — hm, o ty se svět nestará! Svět počká, až bude někde pronásledováno půl — zní to líp, když řeknu půl „izraelity“?

NÁRODNÍ LISTY 30. května 1880

△ V Praze 3. července

Povzdech v letním parnu: „Copak je mně nejkrásnější, nejhladší, nejprostornější ‚lístek korespondenční‘ platen, když musím teprv na něj psát!“ —

Vy se ale mýlíte, pane dr. K. v P., že bych chtěl snad nějaký poslat s odpovědí vám. Vám zde říkám zcela veřejně: Já nebudu psát *proti* omezenému počtu advokátů, jež nazýváte „*numerus clausus*“, nebudu psát *pro* advokátův počet neomezený, *ne a ne!* Ba já *zde* nebudu psát o advokátech *vůbec!*

Za prvé je toto místo — pravím to s pýchou, věnováno od let jen cudnosti nejzrcadelnější, a já bych se věru čer-venal, mluvit zde veřejně o mužích, kteří dle všeobecného tvrzení svlékají prý lidi — *do naha.*

Za druhé nám spisovatelům do té celé záležitosti právnické vlastně ani nic není. Myslím, že „pramen spravedlnosti“ už je znečištěn dost jinými věcmi a že věru není potřebí, abychom do něho lili také ještě svůj ingoust.

Za třetí — načpak potřebuje být právě advokátů „neomezeně“ mnoho? Já si myslím, že je už těch nynějších neomezeně dost! Prosím vás, vždyť už teď, ať vejdu do průjezdu kteréhokoli z pražských domů, nenajdu pro samé advokátské tabulky ani tu, na které stojí „Domovník“! A pak prý jeden druhého hledí už překonávat i láci — a je to snad slušná věc, když se spravedlnost, zjev ten nebeský, svatý a tak neskonale řídký, dává lacino?

Za čtvrté řídlím já celý život svůj dle jediného jen pravidla: kněžím mé *činy*, lékařům mé *tělo*, advokátům *jmění* mé! Kdyby ale bylo těch advokátů jen o něco ještě víc — teď stačím, stačil bych ale také pak ještě vydělávat na ně? Či mám se udřít?

A za páté — víte co, pane dr. K. v P.? — mně dělá

obmezený člověk stokrát větší jux než sebechytřejší a duchaplnější, a já budu vždy a vždy tedy pro advokáty obmezené! —

Také ale proto *nezačal* jsem dnes s tím parným povzdechem a se řečí o lístcích korešpondenčních, že bych těchto snad právě vkládal objemnější balíček do cestovního vaku a chystal se už na pravidelný letní odskok svůj. Lituju, že ne. Když se člověk dívá jen oknem ven, jak dopoledne je vždy parno + 36° R a odpůldne až do večera den co den zas bouř a liják, a pomyslí si, že by tedy například zítra už mohl tak krásně dopoledne se smažit ve vagónu a odpůldne zívát někde ve venkovském hotelu, — je člověku věru až teskno! Ale nejsem dosud s přípravami hotov, to je to. Nemám ještě příšitých všech 31 kapes, které Karel Grün předpisuje ve svém Leitfaden für Reisende (15 u vesty, 12 na kabátě, 2 ve spodcích a 2 na každé košili). A nejsem ještě hotov s nakupováním všech věcí, které dle inzerátů v novinách jsou pro cestovatele „naprosto nepostrádatelný“. Koupil jsem si dosud teprv „pléd, jehož možno zároveň užít co visutého lože — pro výletníky nepostrádatelné!“, dále „hůl, kterouž lze dle potřeby změnit v sesli, zouvák, deštník nebo dalekohled“, pak „hodiny budíčkové, obsahující zároveň nejnnutnější stolní náčiní, jako talířek, ubrousek, lžiči, nůž, vidličku, koflík na kávu, kalamár“ a některé jiné ještě nutné věci — a hledám po Praze pořád ještě ten zvláštní, „naprosto nepostrádatelný vak na potřeby toaletní“ a ten druhý „naprosto nepostrádatelný vak na klobouky a různé cestovní čepice“. Pak, no pak budu moci snad přece už s jakýms takýms uspokojením, že je alespoň o nejnnutnější postaráno, někam ven z Prahy. Vždyť z dřívějších cest mám také ještě několik vaků, škatul a jiných osvědčených věcí, které připomohou! —

Také ale ani *proto* jsem nepronesl povzdech svůj, že bych měl právě teď snad korešpondenci příliš živou. Ovšem — v takovém případě by ani nemohlo být nic pak na světě příjemnějšího než lístky korešpondenční, které by na druhé straně měly už *všechno vytištěno*, co komu chci říci! Mimochodem řečeno, upozorňuju naše podni-

kavé poštovní ředitelstvo na myšlénku tu skvělou a nepochybují také ani dost málo, že slavné to ředitelstvo se jí chopí a rychlým jí uskutečněním nás přímo překvapí (vždyť například na uvedení rovnoprávných korespondenčních lístků jsme nečekali ani úplných dvanáct let!). Slavné ředitelstvo potřebuje vzít jen Vočadlova Domáciho sekretáře, dát dle něho natisknout pro naše různé zájmy společenské na druhou stranu lístků různé řádky, a ku zvýšení praktičnosti dát na adresní straně — jako tam teď stojí duchaplně „(Böhm)“ — přitisknout řádku „(Krejčímu)“ nebo „(Příteli, který se žení)“ nebo „(Příteli, který se chce od nás dlužit peníze)“ atd. a dát to pak do obchodu. Vejdu do krámu, řeknu „Krejčímu“ a — připsav adresu — jen se už podepíšu. A krejčí zas, po zcela krátké praxi, spatřiv podpis můj, hodí lístek bez vší ztráty času ihned pod stůl. Vždyť bude beztoho vědět už z paměti, že tam stojí:

Velectěný a mně zvláště milý pane!

Ráčil jste mně připsat svým dáti na srozuměnou, že nehodláte mně déle čekat, že vymáhat budete požadavek svůj advokátem. Nechci ovšem osobní Vaši svobodu v usnášení se pranicím obmezovat, aniž sobě smím dovolit jakéhokoli vlivu na kroky a činy Vaše soukromé, avšak dovoluji sobě přece vysloviti přátelskou obavu, že Vás, velectěný a mně zvláště milý pane, krok dotýčný nepovede asi k žádoucímu cíli. Nemámť peněz: také jich ani tohoto roku více už mít nebudu. Buďte ubezpečen, že sdílím nad tím upřímně bolest Vaši, a je-li bolest ta u Vás snad spojena s hněvem, pravím: Hněv spravedlivý. — Naprosto souhlasím ale s Vaším tvrzením, že „jsou zlé časy“ a že „těžko dnes poctivému řemeslníku dostáti veškerým svým povinnostem“. Ach ano, *velmi* těžko! Ale nezoufejme si — prosím, jen to ne! Jediný příznivý rok, ba jediný příznivý okamžik může nahradit vše! — Žádaje Vás snažně, abyste mne nijak neztrácel z paměti své i abyste velectěné choti své sdělil výraz neobmezené mé úcty, jsem Váš věrně oddaný...

Náramné zjednodušení všech kšeftů lidských! —

„Nýbrž ale“ proto jsem si v tom parnu tak povzdechl,

že jsem měl úmysl napsat teď veškerým časopisům, které přinášejí referáty z českého sněmu, vřelé poděkovací listky. Když je ale těch časopisů tak mnoho!

Ony totiž, časopisy ty, co nejsvědomitěji uvádějí, kdo z řečníků mluví česky a kdo německy. A tu se dovídáme, že skutečně všichni čeští poslanci dodnes na českém sněmě mluví česky! To ale musí každého spravedlivého člověka naplnit takovou radostí, takovou hrdostí, takovou...

Ach bože, bože, kdyby se už neblížila sedmá a v divadle se nedávala lákavá novinka Napoleonův *svátek*, jak krásný by se dal teď „táhnout štrudl“!

NÁRODNÍ LISTY 4. července 1880

△ V Praze 10. července

Nesmějte se mi, že chodím od čtyř dnů s bílou plnou hluboko do čela, se sklopeností v oku a planoucími růžemi na tvářích, — mohu za to, že jsem tak stydlivý? Nebo za to, že dosud v naší literatuře nevyšli žádní Historičtí příkladové o chování se stydlivých lidí a žádný „Stručný návod, jak se slušný, po ulici jdoucí člověk v rozličných případech životních stydětí má“, a že tedy obmezuju se podnes na ty pomůcky prastaré, obyčejné, na tu plenu, sklopenost, růže atd.?

Ano, již čtyři dny je tomu, co ve schůzi obecních starších pražských, těch ctihodných otců našich, mluvilo se o Národních listech, totiž o redakci jejich, a povolána jim tam „Hanba!“... Prosim vás, co mám teď dělat?... Nechodit ze světnice své ani ven?... Hledět lidem vyzývavě do očí?...

Ach, neříkejte: Nehlas se k tomu, buď tich, nech to těm ostatním z Národních! Nemluvte ani slůvka dál — prosím za to! Na takový úskok jsem kolega příliš dobrý! Člověk příliš měkký! Nehledě ani k tomu, že „růže studu jinochům překrásně sluší“, a že bych byl tedy zrovna blázen, kdybych na zvýšení své obyčejné krásy neužil příležitosti tak laciné. Ó ne — ne — já už se stydlivosti nespustím — a poněvadž je „stydliivost matkou všech ctností“, je věru velmi snadno možno, že se naposled chytím ctností také ještě jiných...

Ale tolik musím říci, že to Národním listům patří. Nechci se našich otců města zastat ve všem a ve všem. Neříkám také, že jsou snad zrovna vzory všech „otců“. Vždyť praví Širach, zrovna na verši 30. kapitoly 11: „Neboť po synech svých poznán bývá muž“ — nu a jakoupak tak ukrutnou cenu mohou mít muži, kteří mají syny, *jakými*

jsme my? Také neříkám, že neučinili podnes ti otcové naši skutečně některé vážné chyby. Kdyby byli například po zboření bašt celé místo ihned na stavenišťe rozprodali, bylo po zbytečných řečech a nebyl by mohl leckterý fejtonista mluvit o „pěšince pro slony“ a užívat jiných ještě naprosto neslušných výrazů. Kdyby byli v pravý čas každého, kdo do Prahy nepřísluší, dali odvést šupem do domova jeho, stačila by ta voda, kterou už máme, a nebylo by pro hloupou vodu pořád tolik rámusu; klesla by také ta věčně vytýkaná „úmrtnost“ hned o tolik a tolik procent — atd. atd.!

Jenže povídám vzdor tomu: ať už je otec jaký chce, a kdyby třeba nestál za nic, — zdárný syn má mít úctu k němu vždycky! Tím více úcty má mít ale zdárný syn k šedesáti otcům — totiž nemýlím-li se a vzala-li si matička Praha na nás skutečně celých pět tuctů otců. A ne, jakmile některý pražský pantáta něco vyvede, vyběhnout hned ze dveří ven a spustit plný radosti: „He, Sémel! — pst, Jafete! — hehehehehé! to je k popukání — pojďte honem se podívat na tátu — hanba jeho je obnažena, honem!“ Takového něco neodpustí ani nejlepší otec, a byť byl také 350 let ještě „po povodni živ“, jako Noé!

Vidíme — Noé byl najisto dobrý chlap. Ba on se rovnal téměř našim otcům pražským: jen jednou jedinkrát šla mu vodní záležitost „až po krk“ a on už pak nenáviděl dobrou a zdravou vodu až po sám konec vzorného svého života. Ale co učinil i tento dobrý, příkladný muž? Sotvaže ze své biblické opice se prospal, požehnal Sémovi, poprosil pánaboha, aby „rozšířil“ Jafeta, prokrel ale Chanaána, syna Chámova, a určil, aby potomci jeho sloužili potomkům Sémovým a Jafetovým. Ano, to učinil Noé!

My ale Čechové, my máme krev Chámovu. „He, Sémel! — pst, Jafete!“ tak to zní od století k století...

Chlubím se, že jsem obzvláště šťasten ve vynalezání „nových teorií“. V každém oboru, třeba i v medicíně, o níž vím přec ukrutně málo. — Teprv ondyno například rozvinul jsem před doktorem Thomayerem řadu teorií medicínských — doufám, že podnes nad nimi trne. Já se s velkými myšlénkami svými netajím — také bych neměl ani

času vypracovat sám každou až dopodrobna, já takovou myšlénku jen hodím — seber si ji!

Tak také se netajím ani s touto teorií svou nejnovější, obsahu historického. Napadla mně zrovna ve tři čtvrtě na čtyry — nevážuf se v té věci na žádnou čtvrt hodinu určitou. Ano, *praotcem nás Čechů byl najisto Chám!* Nebyl synem Chámovým Chus (*Hus*)? Nezplodil týž Chus dle Mojžíše Nemroda, jenž byl „muž silný před Hospodinem“ (patrně *Žižka* — sám pánbůh ale ví, jak Nemrod v Čechách zrovna k tomuhle jmenu přišel!)? A nebyl Chám dokázaně praotcem Egyptanů, národa nejpyramidálnějších nesmyslů, stejně vysokých a kompaktních, jako jsou národní nesmysly naše vlastní? Jak jsme se dostali z vlasti mumií na Nilu sem, do vlasti mumií na Vltavě, to — přiznám se — ovšem nevím, ačkoli je teď už čtvrt na pět. Ale to snad přece neupře nikdo, že těch známých devět „egyptských ran“ nalezá se v Čechách v kvalitě co nejvybranější a nejzachovalejší! Ukrutně moc „štěnic bodlavých“, a „much obtížných“, a „vředů“ společenských, a „kobylek“ vše české obžirajících, a pak ta rána devátá, ta „přehrozná tma“ v lebkách českých! Jenom rána hned první se u nás nějak zvrátila. V Egyptě se proměnila voda v krev. U nás krev se... ale nechme vodu být vodou a neplácejme pořád o Egyptu a podobných věcech předhistorických!

Tadyhle jsem přišel o půlnoční hodině domů. Sotva jsem vešel do světnice své, slyším odněkud zdola provolání sborové — znělo to jako „sláva!“ — a *zcela současně* outěk, znějící, jako když nějaký lidský houf je mužně odhodlán nenechat se chytit.

O dva dny později jsem četl, že prý na Betlémském náměstí provolali mladí lidé slávu Husovi (vlasy mně nad tou smělostí v Čechách vstávaly), že ale ihned prchli (vlasy si zase lehly).

— — — — —
Ano — copak jsem ale vlastně chtěl? — ach ano! Prosím vás, máme my v českém znaku ještě *lva*? Buďte tak hodni, až půjdete někde kolem jeho klece, podívejte se mně na něho! — Ten je asi už bídný, co?

Už ani neřve. A kdybys po způsobu afrických honců házel celý den po něm kamením, abys ho vyštval, on se ani nehne. Sám jsem to viděl už několikrát, a kamení přec jen přšelo. Jen aby nám nescíp! Jednou jsem viděl v muzeu kostru lva — fuj, ta je oškliva! — stojí tak nějak ustrašeně, se sraženým zadkem, jako psík, když se třese zimou.

Krmit, dobře krmit! Starý lev žere dle přírodopisu už jen polní myši a kobyly. Například na německé myši už nemá síly. A naši dobrosrdeční poslanci, místo aby neplodným vztekem zahřměli například nad tím, že Čech už v Čechách nemá smít ani všude u soudu podat si záležitost svou po česku, starají se tedy raději o furáž pro našeho chudáčka starého lva a dělají zákony o polních myších a kobykách. Pánbůh jim to rač stotisíckrát zaplatit!

NÁRODNÍ LISTY 11. července 1880

Prosím, nemluvte mně už proti diurnistům — prosím!
 Vidíte, neřeknu pranic, když mluvíte například o „nutné“
 opozici proti Taaffemu, — o něčem se konečně musí mluvit.
 A mluvíte si zcela směle též dál o německých kopytech —
 chci říci o německých razítkách českých pošt mistrů. Žádejte
 třeba i na telegrafu — tedy na elektřině — tedy i na bohorovné
 přírodě samé, aby psala správným českým pravopisem —
 ačkoliv se věru bojím, že vám to budou vídeňské listy
 ne bez oprávnění vykládat za neskromnost. Ba vypukněte
 bujným humórem třeba i v úvodní článek: „Zachraňme
 Slezsko!“ — my — hehehehé-é! — Ale proti diurnistům
 mně nemluvte!

Ano, já vás i přímo vyzývám, abyste mluvili teď *vůbec* a
 hodně, hodně se vymluvili, a chci vám věrně pomáhat v tom,
 seč jen mé řečnické síly jsou. Vždyť beztoho ani nevíme,
 jak dlouho nám toho bude ještě přáno! Stane se jednou —
 brrr! —, že v sobotu půjdu k psacímu stolku, abych se
 dle práva svého vymluvil za celých sedm dnů, — u psacího
 stolku ale bude sedět už nějaký „...fon“, s pěkně učesanou
 klikou, a bude mlít kovovou svou hubou, a já nepřijdu,
 nepřijdu k slovu a se slzou v oku půjdu do koutka, umlčen,
 zničen. Ano, ano, moji draží! Už mluví „telefon“, mluví
 „mikrofon“, mluví „fotofon“, a jakpak to bude dlouho
 trvat a stroje se začnou už taky pářit, a budou mít — jak
 už stroje jsou — za rok miliardu mladých, a ta mláďata
 budou mluvit všechna, a náš lidský jazyk strne — zdřevění
 — zhyne. Bude sice ještě vidět, jak odvíráme ústa a hýbáme
 rtoma, ale slyšet nás už nebude ani na vzdálenost petitové
 inzertní řádky. Můžem například konkurovat s „fotofonem“,
 který mluví s rychlostí slunečního světla? Nebo můžem
 vědět dnes, že slunce nechytne se samo strojku

toho, jednou už vynalezeného, a nepustí se jím nejdřív do nás Čechů, na něž má dle klimatických zkušeností posledních let tak z kopce? Je sice pravda, my se umíme jazykem bránit, my umíme — díky památce přítele J. S. Skrejšovského! — nadávat jak málokdo; ale slunce je 300 000krát větší než my, jeho nadávky budou 300 000krát...

V Písniích kosmických (cena 60 kr) stojí, když už prý má naše malá země poety tak velké, jak obrovští prý asi poetové budou teprv jednou na tom velikánském slunci, a spisovatel že by „za cenu života“ chtěl slyšet jednu takovou „sluneční píseň“. No — to je osobní gusto. Já zas mohu říci: slyšet takhle nadávat nějakého „slunečního“ Skrejšovského — — Laudone, byla by to rozkoš! —

Ale prosím ještě jednou — nemlůvte už proti diurnistům! Nechte jim to, co naše ústava nechává prý všem rakouským národům, nechte jim jejich „Eigenart“! Neberte jim to *jediné*, co posud měli: jejich krásný hlad! Ten hlad tak vyvinutý, důsledný, dokonalý, tak význačný — na sto kroků poznám diurnistu podle něho, jako bohatce podle vlastní ekypáže, generála podle červených kalhot. Ach — překrásný hlad! Již hlad o sobě je poetický (viz tragédii Ugolino, kde otec vlastní své děti po aktech jí), je bohumilý, je zrovna tak neodolatelný jako láska — jakpak teprv takový exkvizitní diurnistský hlad!

Vždyť ani to není časové, mluvit zrovna teď o jejich hladu, hned po dobrých žních, úsměvných obžinkách, při veselém štěbetání cepů, mezi mastnými posvíceními. Naposled řeknou pak lidé, že jim závidíte, že byste sami rádi pojídali „chléb z otrub měsíčních“ a zapíjeli jej „štamprlí zelené naděje“ — vy mlsní! Ano, ano, takový hladový diurnista, ten má nějaký život! *Všechno* je mu pochoutkou. On se těší osobní jistotě naprosté. Nikdo nečeká na dědictví po něm, a kdo ho miluje, miluje ho naprosto nezištně. On se nenamáhá skoro pranic, při psaní sedí a na cesty do ciziny nechodí nikdy — vždyť je i doma pořád jakoby v cizině. Že prý si udělali diurnisté teď také spolek. To snad takový, jaký pařížští lékaři, Société d' autopsie — kdo z nich dřív umře, je pitván ostatními členy spolku? No

takový spolek by věru posloužil vědě, jen *drobnohled* například došel by jím rozvoje netušeného myslím.

Jak takový člověk užije života! Vezmém čtení novin. Čtem v nich, že ten onen americký bohatec dal své nevěstě „ranního daru“ osm miliónů dolarů. Už my zámožní a penězi víc než s dostatek obmyšlení lidé čtem takovou zprávu s jistou napnutostí, vyprávíme si o ní, přemítáme ji ve své fantazii — ale můžem se jen z povzdálí do toho vmyslit, jak zpráva ta působí ve fantazii chudého diurnisty, jak obrovsky jí užije on, ten šťastný? Ba on, věřte, čte i inzeráty s naprosto jinou rozkoší než my. On ví, že nedostane „200 zlatých odměny“ za to, že mladému člověku opatří „pevné a výnosné místo“, on také ví po přečtení inzerátu „500 zl tomu, komu po užití mé ústní vodičky by atd.“, že nedostane ani těchto 500 zl, vždyť jeho zuby ničím se neobrnoují, na nic nevyvstávají, a v ústech jeho je čistota přímo blankytná. Ale s jakým horoucím, zaníceným pohledem dívá se přece jen na ty nuly!

Také nikomu ve světě, věřte i to, nepřihazují se avantury tak rozhodně zábavné jako tomu, kdo nemá nic. Viděl jsem sám skvělý případ. V čase, kdy jsem ještě nemusil při chůzi nosit si skládací sedátko s sebou — jako španělský kat, jemuž nikdo sesle nepodá —, byl jsem několikrát ve vlášských Benátkách. Seznal jsem tam kdysi před kavárnou na náměstí mladého zchudlého šlechtice. Musíte vědět, že před kavárnou benátskou není o šlechtice vlastně žádná nouze, je jich před každou aspoň deset, zrovna tolik, mnoho-li v české venkovské hospodě asekuračních agentů. Ale zvláštností jeho byla náramná veselost. Seděl před kavárnou jen zabrán v noviny, nikdy si nedal ničeho k snídani, ale veselou písničku zazpíval každý okamžik. Měl pěkný tenórek, všechny operní Alfonsy by byl mohl zpívat.*

Kdysi po vykonané své ranní pobožnosti v kostele sv. Marka — dle italského pořekadla je tam „nejvyležeřejší

* Spisovatel tu způsobem vskutku nadmíru jemným prozrazuje svou hlubokou vzdělanost hudební. On ví patrně, že je Alfons v Němém z Portici, Alfons v Zampě, Alfons v Lukrecii Borgii, ba snad ještě někde. — Red. fej.

svěcená voda“ — jdu zas ku kavárně. Vidím tam houf čemelicích se lidí. Slyším vřavu. A když přistoupím, vidím, že vše se točí kolem mého šlechtice. Tisknou mu ruce, objímají ho — on se brání.

Byloť si nebe na něho vzpomnělo a dotknulo se ho velkým štěstím. Včera byl tah tureckých lósů a hlavní výhra — 600 000 franků, padla na lós, jenž byl majetkem jeho už jediným!

Ovšem byl při tom také malý malér. Úroky z lósů se už po dvě léta nevyplácely, rovněž žádná výhra, a — lós neměl pražádné ceny. Sic by jej byl šlechtic už dávno prodal.

Ale to bylo právě to, co tak mocně pohnulo gratulanty jeho. Mnohý přišel desetkrát a podal mu ruku. A obešel pilíř a přišel zas a přitisk si šťastníka co nejvšeleji k prsoum.

Konečně už to oslavenec, který držel lós jako roztaženou plachtu v ruce, nemohl déle snést. Vyskočil na nízkou pletenou sesličku a praštil lósem o zem.

A tu povstane od stolku dlouhý, dlouhý Angličan, přiblíží se a praví: „Co vám dám za tu výhru?“

„No co?“

„Dám sto franků.“

„Dejte šest set, abych měl za každý tisíc aspoň jeden!“

„Sto franků!“

„Ale honem!“

A Angličan položil zlatý stofrank na stůl, složil lós a vstřel jej do zevnější kapsy u kabátu. Procházel se pak náměstím mezi tisícím lidem, polovice lósu mu visela z kapsy ven — dobrých 300 000 franků (!) —, ale nikdo mu na ně ani nesáh.

NÁRODNÍ LISTY 24. října 1880

△ V Praze 13. listopadu

Vím, srdnatost je pěkná věc. Už se stalo, že člověk srdnatý byl vyznamenán i medalií a bral na ni denně padesát krejcarů. Ano že i básníci srdnatost co zcela pěknou věc opěvovali — jinde ovšem, ne u nás. Ale to je s ní jako s každým pravým darem božím: když ji člověk má, nemá jí *nadužívat*, tak je to! A proto myslím, abychom už přestali například s tím honosením, co všechno uděláme, až teď zase přijdem na říšskou radu! S tím „pan ministr bohdá se přesvědčí“, nebo „ani trpělivá česká delegace nebude k tomu mlčeti“ a jinými ještě, ovšem heroickými, snad ale až příliš vojensky drsnými řečmi. Vždyť tam ve Vídni musí být teď už strachu z nás —!

Neříkejte, že chcem jen tak trochu nahnat toho strachu, doopravdy ale že jim neuděláme ničeho. Neomlouvejte se, že bychom konečně snad ještě v posledním okamžiku, kdybychom viděli, že strach před námi roste *příliš* vysoko, mohli to učinit, jak dobrý Klubko v Snu svatojanské noci radí: „Napišme tak nějaká slova pro řečníka, a ten řečník ať napoví, že my svými meči *nikomu nic neuděláme*“... „Pro větší pak jistotu ať jim ještě poví, že Pyramus *není* vlastně Pyramus, nýbrž jen Klubko, tkadlec“... Ale kdopak mi stojí za to, že naši delegáti stálým tím hrozením se nerozdráždí přece jen doopravdy? Že nevrází koncem listopadu do budovy říšské rady hromadně a se zuřivým: „Hr na Němce — hr na vraha — vede nás Praha —“? Že nebude musit deset silných mužů držet Excelenc-Jirečka mezi dveřmi — „Excelence, Excellence, — vzpamatujte se přec — rozpomeňte se na svou slavnou minulost, tak klidnou, tak tichou —!“ — ale Excellence zabouří hlasem zvonovým: „Ne — pusťte mne — já je zabiju...!“ Bože, bože, jen takovou scénu mi nedej spatřiti nikdy!

Býváme tak dobří! Tak měkkého citu jako onen pan

důchodní, který vzdor tomu, že pečená kuřata a špikovanou svíčkovou vášnivě rád, přec by byl kuře nebo svíčku nepodřezal sám za žádnou cenu! Ale teď to nějak do nás vjelo. Sbíráme na Husův domek a za krátkých jen čtrnácte dní sebrali jsme už půldruhé stovky. Dáváme se zvat do koncertu Ženského výrobního spolku — ale nerádi — tuze nerádi —

Pardon! Při tom slově vskutku přestává humór i satira! Alespoň u mne. Vyhýbám se vždy rozpravě o spolku tom — máť celé jeho činění a konání — řeknu to přímo — něco tak elegického do sebe! Snad se mýlím, ale vidím v osudech jeho důkaz buď o té skutečné fyzické „slabosti“ ženského pohlaví, buď o tom, že žádoucí rozumná míra ženské emancipace daleko, daleko není ještě dosažena. Může-li pak být odstrkovanějšího spolku u nás, než je tento! A je-li pak vůbec důležitějšího!

Když se někde o spolku tom mluví, mluví se jen krátce. Když se o něj jedná, jedná se jen povrchně. Koncerty, divadelní hry v jeho prospěch pořádané bývají vzdor svým pečlivě sestaveným programům, vzdor nejpilnějšímu, nejnamáhavějšímu osobnímu zvaní prázdný — obecenstvo koncert Českého ženského výrobního spolku hází do téhož koše, do kterého celou smečku pražských, ovšem jen málokdy důležitějších koncertů vůbec. A když někde povzdech nad obtížemi spolkovými ozve se veřejně, je bojácný, nasmělý, co možná nenápadný. Věru že třeba mít úctu k šlechtným ženám, které vzdor nepřizní času a lidí přece neunavně a po řadu let věrně myslí na ten spolek svůj! Jsou jako bylina se pnoucí, která nemůže-li se opřít o živný kmen, alespoň do kamenů a zdí zapouští kořínky své.

Četli jste tu skromnou, petitovou zprávu včera v časopisech o loterii spolku toho? Do pěti tisíců dáreků na výhry sešlo se teprv 1751. Člověk by myslil, že pět tisíc vskutku lepších, cennějších dáreků mezi našimi dámami v Praze a po venkově sebrat musilo by být zrovna hračkou! Či je připravují teprv samy a vlastníma rukama upravují? A z celého sta tisíce losův, nota bene jen *dvacetikrejcarových*, prodáno během více než dvou let teprv 15 127! —

Je pravda, myšlenka loterie té vznikla zrovna v nejhorší době moderní naší letargie. Také je pravda, že loterie Ženského spolku, jakmile se začaly hýbati zase sbírky na Národní divadlo, ustoupila sama dobrovolně a s uznáníhodným vlastenectvím zatím stranou. Tím spíše bychom se jí měli ale ujmout teď zas my všichni. Co nám to udělá, vezmem-li losů těch každý po pětce na odbyt mezi známými, a — necháme-li si je popřípadě sami!

Či je potřebí teprv rozkládat o důležitosti spolku toho? Jediného, který stará se u nás vůbec o blaho ženské chudiny, v národě našem přec jen tak důležitý? Z té chudiny může síla i slabost, čest i nečest vzrůsti nám — máme přihlížet nečinně?

Ale — dostal bych se do tónu kazatelského! A tomu nechci, vážená paní nebo slečno L. A. — vážená anonymko, která jste mne tento týden poctila tak dlouhým psaným kázáním. Tážete se mne následkem onehdejší mé poznámky o Dušičkách, zdali to myslím doopravdy, že dámy chodí na hřbitov jen tenkrát truchlit, když mohou smutkem svým si trochu zakoketovat? No tak trochu — trošinku — vážená paní nebo slečno L. A.

Vidíte, je to divné, ale pravda je to přec, že smutek, pohnutí dámám někdy jak náleží sluší. Ještě divnější pravdou je ale, že dámy o tom vědí. Vidíte, dříve bývalo módou, že v divadlech byly řady sedadel umístěny i na jevišti samém, podél kulis. Obyčejně sedávali na místech těch mužští, aby se bavili s herci a také dobře viděli po celém divadle. Ale když byly takhle truchlohry dávány, v nichž hlavně vše vypočteno na pohnutí divákův, tu byla ta místa na jevišti obsazena vždy jen dámami. Ty nechtěly se bavit s herci, ó ne!, nechtěly se dívat po celém divadle, ó ne!, ale chtěly být viděny — od celého divadla. Tak se dělo prý, jak nám Le Sage vypravuje, také při truchlohře Judith, jižto byl sepsal pan páter Boyer. „Pomyslete si,“ praví, „asi dvě stě dam, které mají všechny kapesní své šátky připraveny v klíně. Ve čtvrtém aktu daly se všechny do pláče, a říkalo se té scéně vůbec jen ‚scéna kapesních šátků‘. Parter ale posmíval se těm dámám nahlas.“

Tedy plakaly ty dámy snad jen pro lóže. Necitelný parter! Ale myšlénka není zlá a mohla by se snad, kvůli dosažení četnější návštěvy, zase opakovat. Pomyslem si takhle kousek jako Dva sirotci. Když slepá dívka zpívá. Když děsná, stará Frochardová ji štípá do ramena. A dvěma sty dámami to škube, aby Frochardovou pleskly přes ruku.

Zato by — opět kvůli zvýšení divadelní návštěvy — mohl při jiných kusech francouzských být pořádek zase jiný. Já myslím při těch jistých. Tu by mohli všichni mužští být posazeni v parterních sedadlech do lavic předních, a dámám by zůstaly řady ostatní. Nemusely by se pak ostýchat pranic, když — — ačkoliv, přísně vzato, teď se neostýchají taky, je pravda, a smějou se od srdce. Kdož by jim toho také nepřál!

NÁRODNÍ LISTY 14. listopadu 1880

△ V Praze 20. listopadu

Dostal jsem krásně vyvedené pozvání k Melantrichově slavnosti. Kvituju s vřelým díkem a přijdu se podívat. Vždyť pro spisovatele ani nemůže být větší rozkoše nežli postavit se před velký, krásný dům a s radostně tlukoucím srdcem sobě zašeptat: „Vidíš — a takových velkých krásných domů měl ten knihtiskař a nakladatel celou řadu!“ Člověk spisovatel nabývá takovým pohledem milého přesvědčení, že hned od prvopočátku, hned od vynalezení toho černého dáblského umění tiskařského bylo božím určením, aby jen nakladatelé musili z něho bohatnouti a tíží statkův vezdejších býti navštíveni, — a člověk spisovatel cítí se šťastným, jak náleží lehkým, a velebí boha.

Proto přece nejsme nepřáteli pánů knihtlačitelů, ó ne! Byliť konečně už zcela slušní lidé mezi nimi. Například Angličan Samuel Richardson, který také psal, svůj proslulý román *Clariissa Howard* v časopise uveřejnil a tím základ položil k nynějšímu modernímu, téměř všemohoucímu fejetonu. Nebo Francouz Didot, který vymyslel nejvybranější tisk, nejskvostnější vazby a překrásný papír, pode jménem „velínový“ známý, na němž my teď svoje nesmrtelné básně tisknem. Také uznáváme, že mnozí z nich měli snahu stát se něčím „vyšším“, a také že se jim to povedlo, Brun například stal se za Napoleona generálem, Franklin stal se diplomatem, Proudhon socialistou, a jsme tomuto podnes vděční za to, že řekl: „Moderní svoboda, jak jí naše parlamenty rozumějí, je švindl!“ Ano někteří — arcizje namáháním nejspíš až nadlidským — povznesli se z kněhtlačitelství skutečně vysoko, úžasně vysoko, ba až na samo spisovatelství, jako Béranger, Taylor, žurnalista Horace Greeley, romanopisec Howells, Bret Harte a ještě jiní. —

Typografická beseda uspořádá tedy zítra v Městfanské besedě výstavu děl, kteráž vyšla z tiskárny Melantrichovy. Vstup bude zcela volný, zdarma, a lze tedy po pražském způsobě očekávat, že tam nepůjde živá duše. Přec jen budou ti svědkové dávného kněhtlačitelského umění podávat obraz vysoce zajímavý! Krásně se u nás tisklo — bohužel bylo pak kněhtiskařství zaraženo v rozvoji svém naprosto a u nás také v tomto směru „vyššího průmyslu“ nevyvinula se žádná zvláštní „česká škola“, žádný samostatný český ráz. Můžem se tím třeba těšit, že Melantrich náš svého času se vyrovnal Manutiovi v Itálii, Elzevirům v Holandsku — takzvaná „elzevirovská vydání“ tisknou se ale dnes ještě po celém světě, také u nás, a platí za typ rozhodně elegantní, o nějakém „rázu Melantrichově“ není dnes ovšem bohužel ani stopy!

Mimoto — latinka se položila mezi nynějšek a minulost jako hustý šlojíř, a duchové naši s duchy našich praotců dobře na sebe nevidí. Zítra, až přijde duch Melantrichův do výstavy (upozorňuju ho, že výstava je v I. poschodí a vchod že je z Vladislavské ulice), bude v ní arci jako doma a bude si spokojeně hladit ty své dlouhé vousy. Ale pak, až vyjde zase na ulici, aby se podíval na tu tabulku, kterou mu na dům zasadili, a cestou ze zvědavosti se zastaví před skříní některého kněhkupce, pohladí si as vousy zase zcela jinak a zabručí: „U čerta! Jakkak mi vypadají ty knihy české — zpropadená latinka! Pořád je mi, jako bych tu knihu musil si teprv do češtiny přeložit, nebo jako bych ji držel nožičkami vzhůru!“

Jako bych ho slyšel! Já totiž — jakož merčivý čtenář snad už pozoroval — stojím teď v řadě spiritistů a rozumím duchům. Mám právo na to. Koupil jsem si za 11 německých marků a 75 feniglů spiritistických spisů, a za 11 m. 75 f. mám přec právo věřit, co v nich stojí?

Věřím, že skládáme se z kusů dvou, z těla a z ducha, kterýžto duch, když například spím, může vylézt a zatím chodit po pokoji — však už jsem ho často ze spaní slyšel!

Věřím, že po naší smrti duchové naši žijou dále mezi

námi, bydlejí v našich domech, stojí teď, co toto píšu, za mou židli a nejspíš se štouchají.

Věřím, zcela tak, jak to v těch překrásných spisech psáno, že jim často překážíme, že jsou ale většinou příliš apatičtí, než aby dovedli se bránit.

Že ale je také mezi nimi pravá pakáž — račte odpustit tomu nesalónnímu výrazu, ale já si nemohu pomoci, když čtu, že nově mezi ně příslého ducha obyčejně štípají, až bolestí vřeští, že vagabundují světem, flamendrují, lidi k zlému navádějí, fejetonistům špatné vtipy našeptávají, zkrátka že kdo v tělnatém svém životě nestál už za nic, že také v životě duchovním nestojí za nic.

Je to bolestné. Zvláště když člověk ani sám o sobě neví zcela jistě, bude-li pak patřit mezi ty duchy dobré nebo — —

Kdybych byl měl i po přečtení přesvědčujících těch německých spisů ještě nějakou pochybnost, *dnes* by byla zmizela nadobro! Stalo se následující — řeknu to, proč bych to neřekl!

Vandrovník — nebo muž aspoň moc zvandrovale vypadající — šel ulicí. Měl nesmírnou touhu zajít někam „na za dva samožitné“, dosud měl ale vyžebraný krejcar teprv jediný. I vzdychal si cestou a přál si v duchu rady a pomoci. A zzelelo se ho nějakému duchu dobrému, kteříž „čtou v myšlénkách našich jako ve knihách odevřených“. Sám mu ovšem nemohl dát krejcar, ale v jeho moci zato je, aby k takovému daru pohnul některého dobrého člověka. Tak došli až k domu, kde já, člověk dobrý, bydlím v patře druhém. A duch přiměl vandrovníka či zvandrovale vypadajícího, aby vešel a šel vzhůru.

Co jsem až dosud vypravoval (zajímavé, co?), je ovšem jen domysl, avšak založený na soudu, jak myslím, neklamném. Vždyť najednou jsem slyšel trhnutí zvoncem a ihned mne projela myšlénka: „Aha žebrák — dáš mu krejcar!“ *Patrně* už vliv toho dobrého ducha. Odevru a sáhnu do kapsy. Ale vandrovník na mne pohlídne, zapomene žádost svou první a vyhrkne: „Prosím-ich, darujou mi nejaký stary boty!“

„Nemám!“ zabručel jsem nevrle, neboť to byl dnes muž již třetí, který chtěl ode mne staré boty. Bouchnul jsem dveřmi — muž nedostal krejcaru, nedostal bot.

A teď — *já na to přísahám, že je to nejsvětější pravdou!* — jsem slyšel za dveřmi zcela jasně a zřetelně slovo: „Hlupáku!“

Patrně byl výše zmíněný dobrý duch dopálen hloupým kouskem vandrovnickovým, nemohl se zdržet a řekl mu takto svoje mínění zcela nahlas.

Je možno, že někdo naposled řekne, tato povídka má že je — *hloupá*. To je mi jedno, já ho jen prosím, aby jí věřil. Ubezpečuju ho, že v dotýčných německých spiritistických spisech jsou steré „zaručené“ povídky — *stokrát hloupější*, a že jim přece lidé věří.

Naše česká šlechta pěstuje teď spiritism a čte spisy spiritistické.

NÁRODNÍ LISTY 21. listopadu 1886

△ V Praze 27. listopadu

Já mu to řekl, hned jak k nám přišel. „Satyre,“ povídám po uvítacích formulích, které jsou ostatně mezi vzdělanci po celém světě stejny. „Satyre,“ povídám tedy, abych mu tím slovem hned tak naznačil, že jsme my Čechové národ vzdělaný a že dobře víme, starý Plinius že svým vypravováním o „satyrech indické hory obývajících“ nemínil pranic jiného než právě jen orangutány. „Satyre, u nás dlouho nevydržíš! U nás je už po humóru i po satíře. My jsme teď mužové činu, mužové držící obrovské koště v ruce a zametající po Čechách od Liberce za Budějovce dolů, abychom odstranili všechno smetí nahromaděné za dobu nečinnosti desetileté. Uvidíš — nevydržíš!“

Bylo to ode mne slovo poctivé, jak se na muže sluší, — ale teď mne přece jen mrzí. Snad jsem mu ublížil, ranil jemnou duši jeho — on byl tak cituplný! Když jsem přišel do Kaufmannova zvěřince podruhé, podal mi orangután přední pravici svou a vzdychl: „Já mám v Praze strašně dlouhou chvíli!“ A když jsem přišel potřetí, setřel si zadní pravici bohatou slzu s tváře a pravil štkaje: „Ti lidé zde se mi všichni smějou do očí. Předevčirem řekl tu jeden, že prý na mně nic není, že on sám už měl jinačejší opice, nežli já jsem. A včera v noci tu docela někdo zrovna před boudou zpíval: ‚Takovou opici — najdu na ulici!‘ Ne — ne — já to nevydržím!“ A když jsem tam přišel počtvrté, ležel už na marách a nesli ho na pražskou universitu — převzácný kus „importované vědy“. — Měl jsem pravdu, ale přece mne to teď bolí.

A on, ta duše dobrá, měl také pravdu. My máme v Praze strašně dlouhou chvíli! Mdle přebíhá zrak můj pražskými časopisy, ani na široce roztaženém oznámení „Spoluobčané!“ nezůstává už lpět. Mám prý teď přijít a zvolit nových

31 otců města! Copak jsou mně ale všichni ti tatínkové platní, a byť byli sebehezčí! Je pravda, mnohý mezi nimi je už otec vyprubovaný, pravý arciootec. Také je pravda, že mnohý z nich má dva tři domy, — ale dá mi některý z nich něco? Mohu některému padnout kolem krku a beze lži zvolat: „Můj zlatý otče!“? Nejsem egoista. Vím, že básník praví: „Není ve světě pocitu slastnějšího nad pocit otcovský!“ A také bych jim té radosti přál — ať si mne milují! Ale kdyby bylo při tom jen trošku, trošinku juxu! Aspoň při těch volbách tedy! Když tak člověk čte o právě odbytých volbách v Novém Yorku a má jen trochu vlasteneckého citu, slzy by prolil!

Od rána do půlnoci sto tisíc lidí na jednom fleku. Někdy všichni v taktu dupají, někdy všichni mňoukají, pak zas štěkají, pak kokrhají. Kolem narychlo postavených dřevěných bud, v nichž se kandidátní cedulky rozdávají, tlačenice a pračky. Množstvím se tlačí posluhové, nesoucí na dlouhých žerdích oznámení, který felčar nejlíp sešívá rány a hojí boule. A pak, kvečer, přijde mládež, rozbije boudy, rozbije přivalené sudy, rozbije přinešené bedny, zapálí obrovské hranice šlehající nahoru až ku hvězdám — krása, krása!

U nás také bývalo při volbách pěkně, ale je tomu už dávno, brzy dvacet let. Z těch dob mi ještě tane na mysli hrdinná postava Zelinkova, který po celý den volební chodil po Židovském Městě — se sirkou mezi zuby, aby prý „jim nahnal strachu“. Na radnici plno lidu, na náměstí plno lidu, a lid zpíval. Někdy také chytil policajt někoho neposlušného za límec a dal mu třeba i pohlavek, až mu hlavu ke zdi přirazil — a občan cítil, že má nějakou „konštituci“, a zvěděl, nač platí daně i „s přírážkami“. Ale teď! Na radnici pusto. Na náměstí nikdo! A policejní strážníci jsou zdvořilí! Copak je do toho! —

Všechna města na světě jsou pokročilejší než Praha a Vídeň — Vídeň také nemá nic zvláštního. Vezmém například rozdíl mezi okrádáním listonošů u nás a takhle ve Francii, v Paříži. Francesconi listonoše škrtil, střílel, řezal — pravý pohodný! Ten novější lupič zas opil listonoše kořalkou, slivovicí — jak sprosté! A v Paříži? Tam si také dopřejou

občas nějakého listonoše; ale listonoš klidně jde, ani necítí žádnou bolest, není v nejmenším inkomodován — a když přijde k adresátovi, schází mu přece 600 000 franků. Je to elegance!

Nežli přijde něco rozumného z Paříže takhle až k nám! Už je tomu čtrnácte dní, co povstala v Paříži nová móda: dámy nosí na kloboucích soví hlavy a celé netopýry. Oči jsem si mohl vykukat — po celých Příkopech dodnes sova ani jediná! Neusmívejte se nedůvěřivě — vskutku ne!

Prozatím se lidé jen hádají, je-li v těch sovích hlavách snad něco symbolického. Jeden poukazuje k tomu, že prý sova má „kočičí“ oči. Druhý míní, že se ty soví hlavy budou nosit jen navečer, poněvadž sovy nemohou denního světla snést a jenom v noci — honí! Třetí poučuje toho druhého, že užívá se sov k honbám i ve dne — hned prý je celé hejno křičících ptáčků kolem, z nichž ale myslivci jsou nejmilejší havrani pro svůj žlutý, skoro zlatý zobák.*

Na všechn způsob, jakmile přijde ta móda do Prahy, bude náramná honba za sovami i netopýry. Hezká ta móda zrovna není — ale kterápak žena módě odolá! Věděl Goethe — jehož spisy ostatně dle nejnovějšího zkoumání Francouze Barbeye jsou pravá „fenoména blbosti“ —, že přijde jednou zrovna tahle móda, když napsal o samé bohyni Minervě:

*že Minerva klidná, tichá,
by se v módě sdílela též,
zabije svou vlastní sovu? —*

Ó — bible o té módě věděla najisto, bible ví o všem!

Nestojí tam u Izaiáše, XIII, 22: „Vaše domy budou plny sov“?

Není tamtéž, u proroka tohotéž (II, 20), s patrným vzhledem na kapsy pánů manželů psáno:

* Pozoruju, že dnes slovo „zlatý“ všude podškrtvávám. Domnívám se, že to musí nějak souviset s blížícím se koncem měsíce. Vždyť nás vskutku moderní věda učí, že měsíc má na pozemské věci daleko větší vliv, než domníváno se vždy dříve.

„Téhož dne hodí lidé své stříbrné a zlaté modly netopýrům v pospasy?“

Obdivuhodné — veliké — člověku se zaráží dech! — Když zná člověk dobře biblí, ví všechno a všechno napřed. Také skutečně vím já všechno a všechno napřed!

Já odvírám teď ústa svá a pravím k vám, vy ženy a dívky české: Chcete-li hospodařit, drahotě předejít, kupujte hlavy ježčí. Chcete-li včas se zúčastnit módy, která teprv se dovršuje, teprv dozrává, kupujte hlavy ježčí! Neboť vězte: nesetrvá móda ta jen na sůvě a na netopýru, nýbrž dostoupí do trojice a přibere ježka ještě.

Což nestojí u téhož Izaiáše (II, 14): „Ježkové budou herberčiti na makovicích jejich“?

NÁRODNÍ LISTY 28. listopadu 1880

△ V Praze 4. prosince

Ne, nezačnu zase s biblií! Ačkoli bych mohl právě dnes zcela směle nahoru na svou kazatelnu, odevřít bibli zrovna zas u svého zamilovaného Izaiáše, na kapitoly 24 verši 23 přečíst hlasem slavným: „Měsíc červenati se a Slunce stydět se bude,“ dodat pak k zbožně poslouchajícím: „O čemž dnes tedy rozjímati spolu budem —“ a nato spustit kázání krásné, tuze krásné! Ne, neučiním toho.

Ale ať mi někdo ještě přijde a řekne, že oba, Slunce i Měsíc, nejsou nám Čechům přidány co strážé! Co soudruhové cítící vše živě s sebou. Co přátelé, kteří jsou pyšní na to, učiníme-li přece někdy něco rozumného, a tvář si zahalují studem, když nám „to nejde“. Nekruť se, čtenáři, a neškleb, nestahuj své nedůvěřivé rty! Prosím, podívej se jen na *letošek*. Pročpak po celých jedenácte již uběhlých měsícův nezatměly se Slunce a Měsíc ani jednou, he? Proto, že chtěly pořád vidět, co my Čechové za celý rok tedy v politice, tam na té říšské radě vyvedem. A proč je zatmění Slunce i Měsíce konečně teď, v prosinci? Proto, že se nemohou na naši politiku už ani koukat.

A kdyby byl přece ještě někdo nedůvěřivý, poukazuju prostě k tomu: Dne 16. prosince je zatmění Měsíce, a sice úplné; proč? protože naši budou ve Vídni právě ještě „v plné práci“. A dne 31. prosince bude zatmění Slunce, ale už jen dvoucoulové; proč? protože říšská rada bude už mít ferie a naši nebudou moci dělat žádnou politiku. Byl by k politování, komu by ani takové zatmění nebylo jasné!

Že prý je říšským radům rozdán už státní rozpočet. A v tom rozpočtu není prý o české universitě zase ani muk, o výdajích na německé školy, na německá muzea však ukrutně mnoho muků. Naši prý mají ale zase to „zadostučinění“ zato, že „mají většinu“, a že směji tedy dát Něm-

cům peníze na všechno a rovněž že *smějí všemi svými českými hlasy schválit, že na českou universitu se nedá nic.*

Já umím jednu pěknou pohádku:

Šel jednou kdosi kolem obce, která se jmenovala Našovice. A když tak jde, vidí najednou Honzu, a Honza jde zrovna z lesa a nese na zádech otep čerstvě nařezaných holí, tak velkou, že sotva pod ní leze.

„Komupak ty hole neseš, Honzo?“

„I sousedovi Němečkovi.“

„A tak mnoho!“

„Ó — on jich spotřebuje do roka tuze mnoho, a já mu je tedy řezu a nosím.“

„A nač jich potřebuje?“

„On mne jimi tluče.“

„Cožpak tě ty výprasky těší?“

„Ach ne, po čertech mne bolí.“

„Vždyť mu ale tedy ty hole sám dodávat nemusíš!“

„To je pravda.“

„A když mu jich nedáš, nebude tě moc jimi bít.“

„To je pravda.“

„Tak si to pamatuj — sbohem! — Kam tedy teď jdeš, Honzo?“

„Inu nesu sousedovi Němečkovi ty hole.“

Tuze pěkná pohádka, jak? A umím jak náleží vypravovat, je-li pravda? — Jako že je taky pravdou, svatou pravdou, že český národ o veškeré pouze aritmetické „většiny a menšiny“ tohoto světa ukrutně se málo stará a že myslí jen na „většinu“ svých neukojených potřeb a nesplněných práv!

Tak! Teď jsem to řekl, moudře a jasně, a teď ať se tam ve Vídni dle toho řídí! Oni ale, bojím se, ponесou zas jen „sousedovi Němečkovi ty hole“ — a já...

...alespoň jsem takto z událostí posledních dnů vytloukl kus fejetonu. Strašná fadеса toho dobíhajícího roku! Jako by mu to na sklonku jeho dnů už ani za to nestálo, aby něco pořádného vyvedl! Či mám psát zase o reformách nového našeho policejního ředitele? O tom, že zamezí teď kolportáži oblíbených „krvavých románů“? Že nedovolí už ani,

aby Pražan nějakého cizince, slouže mu naoko co „průvodce“, si trochu svlíkl? Ten pan ředitel mne už disgustuje. Jen ať pokračuje ve svém odklizování takzvaných nešvárů! Jen ať dává napořád po Praze ty takzvané „podezřelé existence“ schytávat, postrkem odvádět atp. Však uvidí, kam to naposled přivede. Naposled ani žádná taková existence o Prahu ani víc nezavadí, každý jen trochu sebevědomější darebák Praze se vyhne — mají mezi sebou spolek, rozumějí tajným, po domech udělaným znamením! A pak to bude. Na trestnici svatováclavské zpočátku vystrčí ještě bílý prapor, ale ten tam bude viset týden, měsíc, až bude celý černý, — škandál! Pak prapor spadne, svatováclavská trestnice zpustne, novoměstská radnice se rozpadne, Fišpanka se zanese rumem jako dávný Řím a pověstnou „Trojku“ koupí a odveze nám nějaký Angličan. Ach, pak bude velmi těžko, ba snad již i nemožno volat ty zpátky, které teď odvádíme postrkem, jako by byli zrovna k ničemu!

Ale nejen v Praze — fadesa je i jinde. Odnikud ani sebe-menší zábavná, pikantní zpráva. V Anglii panuje prý teď zvláštní mánie: ženění a vdávají se tam samí sedmdesátiletí. Co je nám po tom, nám, kteří jsme v takzvaných „nejlepších“ letech a posud svobodni? Nás se ta mánie netkne. A až my budem sedmdesát, bude pak třeba mánie ženění a vdávání panovat zas jen mezi mladými, a člověk nepřijde pořád k ničemu.

V Paříži zas mají jedinou novinku tu, že do divadel se tam zavádějí místo klakérů teď klakérky. Jako by se ženské k plácání musily teprv zvlášť najímat!

Jediná konečně zpráva, trochu aspoň potěšitelná, přichází z Říma. Tam zavádějí do hostinců obsluhu ženskou, sklepnice, kelnerky — „kelerine“ nazývá je Říman. Je tam sice od nás z Prahy daleko, ale člověk nesmí být pořád jen egoistou — přejme jim, Italům, vždyť zkusili na světě také už dost!

U nás v Praze bohužel sklepnic pořád jen ubývá — ubývá — až vyhynou zcela. Bude jich velká, rozhodná škoda. A bývalo jich všude jako květů. Všude žerty, smích, veselost, veselost opravdová.

Když si tak vzpomínám zpátky, na dřívější leta svého „hospodaření“. Celá řada luzných ženských postav kmitá se paměti mou. Byly to holky! Ta tlustá Andulka, která mi vždycky k večeři schovala dršťkovou polívku s knedlíčky, ledvinkami, mozečkem, žaloudečky a jinými ještě zázračnými věcmi. Nebo suchá Dorotka, kterou bylo pořád po místnosti slyšet, jenže se nevědělo, haraší-li jí to kosti v těle nebo je-li to škrob na šatech. Nebo líná Cecilka, která, byla-li unavena, sedla si jednoduše některému hostu na klín. Nebo Markytko, která se tak zvonivě smála, tak zvláště, jako by smích její byl vždycky běžel až do třetího poschodí nahoru a pak přes schody cupity-cupity zase dolů až do průjezdu. Nebo ta malilinká Zuzanka, která nosila sklenice vždycky nad hlavou a do mne byla zamilována — už je taky na pravdě boží, snad jí to pánbůh přece už odpustil!

To si myslím, že se takového něco v Římě líbí! Vsázím se, že se to zalíbí i samým pánům kardinálům. Ale až si pak pan kardinál zasedne a Andulka mu přinese schovanou dršťkovou s knedlíčky, nebo Markytko před ním se zasměje, nebo Cecilka s andělskou důvěrou k němu se pronese: „To jsem dnes zrovna nějak jako ztlučená — dovolte trochu!“ — to může pak papež dlouho z Vatikánu volat a sám všemi zvony zvonit — kampak!

NÁRODNÍ LISTY 5. prosince 1880

△ V Praze 11. prosince

Věru jsem se už doopravdy bál o naše ministerstvo — byla to nějaká bouř v tom našem českém klubu vídeňském!

Nejsem sice snad naprosto proti vši opozici činěné slavné naší vládě. Ba jsem i přímo sám pro nějaký občasný slušný výbuch, už kvůli tomu, aby se přec někdy pan hrabě Taaffe trochu pobavil, — copak je do poddaných, kteří nikdy nebručí, „copak je do oře, který nehryže svou uzdu“! Ale tohleto, co se dělo ve vídeňském klubu, sahalo přece jenom už přes všechnu dovolenou míru! Přiznám se, že jsem přes *celých dvacet* tiskových řádek upřímně trnul, hrůzou se svíjel, — tu přišla ale řádka dvacátá první, bouř se ve mně rázem ztišila, čelo se vyjasnilo, milý úsměv spokojenosti zakroužil kolem mých rubínových rtů — buď klidný, pobouřený duchu můj, ve zvolené komisi zasedají také „elementy dobré“, povahy vzorně tichounké, ty neublíží slavné vládě — ne, nikdy! — nejméně ale kvůli nějaké české universitě nebo podobné maličkosti! Či neosvědčily se v záležitosti české university už *několikrát*?

A vskutku — synovská důvěra má měla být odměněna krásně a rychle. Již za 24 hodin přišel telegram: „Usnešeno v otázce universitní zachovati *umírněnost největší*.“ — Pusu! — Teď jen ať honem naši hlasují pro celý budžet a jednomyslně tím hlasováním *schválí*, že se na českou universitu nedá nic, a pak ať jedou spánembohem zase domů. Ale radil bych: oklikou, například přes Bosnu, Dalmatsko, Řecko, Sýrii, Palestinu a sousední země, aby nám nepadli do náruče snad příliš záhy! —

Takto bych se měl ještě ucházet — děkuju za poptávku. Jenom ta nastávající konskripce mi dělá trochu starosti. Kvůli vyplňování konskripčního archu totiž. Letos tam bude také rubrika čili otázka, jaké kdo je národnosti. To

mne ale neleká. Uvidíte, já tam napíšu zcela zřejmě „Já jsem Čech!“ (s výkřičníkem), ať to ví celý svět a na pražském magistrátě ať se zlobí pro to na mne jak chtějí! Také do rubriky „náboženství“ napíšu s upřímnou pýchou „katolík“. Ale ty ostatní rubriky!

Nejprv: ono je jich tuze málo. Nežádám zrovna, aby tam bylo tolik otázek předepsáno, mnoho-li je prý například v německých nemocnicích: 51 hlavních a 47 vedlejších, takže i nejtíž nemocný na zodpovídání potřebuje několik dní, a nemůže tedy tak hned umřít. Ale víc otázek, než tam je, mohlo by na těch arších našich přece jen být, už kvůli statistice co vědět: jaké máte oči? (co do barvy) — jakého druhu nos? (je dvanáct druhů) — jak velké uši? apod. A i ty otázky, které na našem archu již jsou, mohly by být položeny *jasněji* — člověk neví často, co s nimi. Ba i *slušněji* mohly by být položeny. Proberme je trochu!

Rubrika I: *Jmeno a příjmení pohlaví mužského i ženského.* — Mám tam tedy napsat: „Pohlaví mužského jmenuju se Jan Neruda, a jak se jmenuju pohlaví ženského, — to já nevím!“ —?

Rubrika II: *Důstojnost, charakter, hodnost vojenská, živnost, zaměstnání, vůbec způsobilost čili kvalifikace.* — Spletenější rubriky už není v širém světě, páté přes deváté, šest velkých otázek v otázce jediné, na kterou mám odpovědět jedinou zas řádkou, — copak se to nemohlo rozdělit, abych mohl věc promyslet, řádně pak zodpovídat? Například takhle:

a) *Důstojnost.* — Nevím. Úsudky budou o tom u lidí asi rozličné. Sám sobě jsem nepřipadal nikdy *příliš* důstojným, já se přiznám.

b) *Karakter.* — Učiněný dobrák. Někdy mně to až škodí.

c) *Hodnost vojenská.* — Ještě žádná. Ale teď, co dostal p. Steffek čtyřnedělní výpověď, očekávám deputaci.

d) *Živnost.* — (Odpověď je lechtiva, když člověk neví, jak slavný magistrát smýšlí o stavu českého spisovatele. Buď řekne: „Spisovatelství není žádná živnost — to člověka neuživí!“ a vřadí mne mezi proletáře, nebo řekne: „Spiso-

vatelství? Ó spisovatelství — to je věc velice výnosná! Teprv nedávno stálo v novinách, že například francouzský spisovatel už musí mít velkou smůlu, když si nevydělá alespoň 20 000 franků ročně. Ti prý papají, ti spisovatelé! Daudet prý například víc dbá slávy svého kuchaře než slávy své vlastní. A má v Paříži dům, u Paříže vilu a na břehu mořském zámek. Mnoho-li pak platí daní, ten pan J. N.?" — Ano, tak by mohl magistrát mluvit! Nejlíp tedy rubriku tu polít ingoustem a pak by na magistrátu mysli, že tam něco stálo.)

e) *Zaměstnání.* — *Hlavní zaměstnání:* já nedělám nic. Kdykoliv se mne zeptá některý známý: „Co děláte pořád?“, řeknu vždycky: „Nic.“ Také nemám děti, sic bych snad jako ta vdova maminka napsal do rubriky Zaměstnání „Dvě malé děti“. — *Vedlejší* pak zaměstnání možno je všelijaké, každý den jiné. Včera jsem se například od rána do večera divil té zprávě, že k sultánu v Cařihradě dobyli se zloději. Tam musí být ukrutná bída, když neboží zloději dobývají se už i k sultánovi, ačkoliv přec vědí, že u něho nic není! A předečtírem jsem pil pořád plzeňské pivo. Bylo dobré.

f) *Vůbec způsobilost.* — Ano, a skoro ke všemu. Snad bych dovedl i 200 000 marků defraudovat — ale nechci se přechválit.

Rubrika III: *Rok narození.* — Náramně zbytečná rubrika! Vždyť je to věc přece zcela nahodilá, kdy se člověk narodí? Nebo platí z toho roku daň? Nehledě ani k tomu, že můžeš přijít do let, kdy je ti abych tak řekl i zcela nepohodlně mluvit o nich. Snad by se to dalo obejít nějakou tedy šikovnou stylizací, naznačit nějak zcela všeobecně? Já bych například řekl: „Dostával jsem, slavný magistráte, dříve skoro obden nějaký milostný lístek — teď už přichází sotva za půl roku jeden, na mou čest!“ Nebo jinak, *ještě* ducha- plněji.

Rubrika IV: *Stav svobodný, vdovec aneb ženatý.* — „Aneb ženatý“ nejsem; „stav vdovec“ taky nejsem; „stav svobodný“ — to ještě tak nejspíš, ale mrzí mne to už. Co dělat, slavný magistráte, — je to kříž!

Náramný kříž to bude, s touhletou konskripcí! Já vím —

známí svou důkladnost ve všem —, že s tím vyplňováním archu strávím dobrých čtrnácte dní. Dnes máme 11. — to bude tedy už po — —

Ne — nevyslovím slovo Štědrý večer! Co je mně platen sv. Mikuláš, co Štědrý večer, co ještě celá řada „štědrých“ dnů! Čtenářové se zajisté pamatují, že jsem míval nejpoctivější vůli dát se jednou o Štědrý večer národem obdarovat, třeba sebehorněji. Upozorňoval jsem vždy národ na blížící se den i na svou ochotu, pokaždé v *pravý* čas a zcela *jasnými* slovy. Vytiskl jsem pak ukrutnou lamentaci, když nic nepřišlo, v té přece tajné naději, že snad aspoň dodatkem přece něco přijde, — ale žádný kreditní lós, ani kousek zlaté renty, ani památky po sebevětším brillantovém prstenu — národ mne zklamal.

Dnes neočekávám už ničeho. Pozbyl jsem důvěry v národ svůj. Ztratil jsem nadobro víru v srdce svého lidu.

Bolestné!

NÁRODNÍ LISTY 12. prosince 1880